

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AKRAN
ZORBALIĞINA MARUZ KALMALARININ FARKLI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ZEYNEP ŞENOL

Tez Danışmanı

Prof. Dr. NURPER ÜLKÜER

İstanbul, 2020

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AKRAN
ZORBALIĞINA MARUZ KALMALARININ FARKLI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ZEYNEP ŞENOL

Tez Danışmanı

Prof. Dr. NURPER ÜLKÜER

İstanbul, 2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı
Program : Çocuk Gelişimi
Öğrenci No : 174209014
Öğrenci Adı Soyadı : Zeynep ŞENOL

“ 5. Sınıf Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Maruz Kalmalarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 29/01/2020 tarihinde yapılan sınavda **Yüksek Lisans Tezi** olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Tuğba ALTINTAŞ
(Üsküdar Üniversitesi)

(İmza)

Danışman : Prof. Dr. Nurper ÜLKÜER
(Üsküdar Üniversitesi)

(İmza)

Üye : Yrd. Doç Dr. Didem YÜCEL ELİTEZ
(Biruni Üniversitesi)

(İmza)

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../2020 tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı 5. sınıfa devam eden öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalmalarının farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma grubunu Ankara' daki üç resmi ortaokulun 5. sınıfına devam eden toplam 199 öğrenci oluşturmuştur.

Öncelikle zorbalığın yaygınlığı incelenmiş, zorbalık yapma ve zorbalığa maruz kalma arasındaki ilişki hesaplanmıştır. Akran zorbalığının cinsiyet, anne babanın eğitim düzeyi, çalışma durumu, birlikte/ayrı yaşama durumu, çocuğun karar alma sürecine katılımı değişkenleriyle anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Akran zorbalığının türü, kimler tarafından yapıldığı, okulun hangi alanında maruz kalındığı, anne, baba ve okul yönetiminin akran zorbalığı ile ilgilenme oranı araştırılmıştır. Akran zorbalığı nedeniyle öğrencilerin okula karşı ilgi ve sevgilerinde azalma olup olmadığı, kendilerini okulda ne derece güvende hissettikleri, okul idarecilerini zorbalığı önlemede ne derece başarılı buldukları incelenmiştir.

Çocukların en çok sözel zorbalığa maruz kaldıkları, zorbalığa en sık sınıfta uğradıkları, zorbalığı yapanların kendilerinden büyük öğrenciler olduğu, bu durumu anne ve babalarıyla paylaştıkları gözlemlenmiştir.

Zorbalığa uğrayan çocuk ile arkadaşlarının ilgilendiği, zorbalık nedeniyle çocukların kendilerini okulda "orta düzeyde" güvende hissettikleri anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Akran Zorbalığı, Sözel Zorbalık, Fiziksel Zorbalık, Ortaokulda Zorbalık

EXAMINING THE EXPOSURE OF 5TH GRADE STUDENTS TO PEER BULLYING IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the exposure of peers to 5th grade in terms of different variables. The research group consisted of 199 students attending 5th grade of three public secondary schools in Ankara.

Firstly, the prevalence of bullying was examined and the relationship between bullying and bullying was calculated. It was investigated whether there is a significant relationship between peer bullying gender, parental education level, working status, living together / separate living status, child participation in decision making process.

The type of peer bullying, by whom it was made, in which area of school it was exposed, and the rate of mother, father and school management's interest in peer bullying was investigated. It has been examined whether there is a decrease in the interest and love of students due to peer bullying, how safe they feel at school, and how successful school administrators find to prevent bullying.

It was observed that children were exposed to verbal bullying most often, they were bullied most often in the classroom, and those who bullied were older students, and shared this situation with their parents.

It was understood that the bullied child and his friends were interested, and because of the bullying, the children felt "safe" at school.

Keywords: Peer Bullying, Verbal Bullying Physical Bullying, Bullying in Middle School

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansa başladığım günden itibaren benden desteklerini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Nilgün Sarp' a,

Hazırlanmış olduğu ölçekleri kullanamama izin veren ve aynı zamanda akran zorbalığı ile ilgili yaptığı akademik çalışmaları benimle paylaşan Prof. Dr. Metin PİŞKİN' e,

Yine başlangıcından bitimine kadar her aşamasında bana destek olan, yol gösteren, ufkuma yeni ışıklar açan, eğitim hayatımın üzerinden yıllar geçmiş olsa da beni cesaretlendiren, heyecanlandıran tez danışmanım sevgili hocam Prof. Dr. Nurper ÜLKÜER' e,

Rahatlıkla iletişim kurabildiğim, yazdığım her mailime cevap yazarak yönlendiren ve destek olan Doç. Dr. Mesut KARAHAN' a,

Tezimin son aşamasında sık sık rahatsız ettiğim, her soruma yanıt bulabildiğim, desteğini ve sabrını esirgemeyen Araştırma Görevlisi Pınar DEMİR' e,

Çalışmamın istatistiksel yorumlanması kısmında destek olan Güzde VAROL ve Alihan COŞAR' a,

Yüksek lisansa başlamamda destek olan, ders aşamasında ulaşımımı sağlayan, sonrasında da ihtiyaç duyduğum her anımda yardımını benden esirgemeyen eşim Fatih ŞENOL' a,

Uygulama aşamasında yardımcı olan Mamak Ortaokulu Fen Bilgisi Öğretmeni arkadaşım İlknur TOPRAK ve diğer öğretmenlere, Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu Rehber Öğretmenlerine, çalışmaya katılmayı kabul ederek tezimin örneklem grubunu oluşturan ailelere ve çocuklara teşekkürü bir borç bilirim.

Çocuklarım Ceren, Cansu ve Cihan Mete' ye...

BEYAN

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

27/01/2020

Zeynep ŞENOL

İmza

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	1
1.3. Araştırma Soruları	2
1.4. Sınırlılıklar	3
BÖLÜM 2	4
GENEL BİLGİLER	4
2.1. Akran Zorbalığının Tanımı	5
2.2. Akran Zorbalığı Türleri.....	6
2.2.1. Fiziksel Zorbalık	7
2.2.2. Sözel Zorbalık.....	7
2.2.3. Sosyal Zorbalık.....	7
2.2.4. Siber Zorbalık	7
2.3. Akran Zorbalığının Statüleri	8
2.3.1. Zorbaların Kişilik Özellikleri.....	9
2.3.2. Kurbanların Kişilik Özellikleri.....	10
2.3.3. Zorba-Kurbanların Kişilik Özellikleri.....	10
2.3.4. İzleyicilerin (nötr) Kişilik Özellikleri	11
2.4. Risk Faktörleri.....	11
2.4.1. Aileye Ait Risk Faktörleri	11
2.4.2. Çocuğa Ait Risk Faktörleri	12

2.4.3. Sosyal Çevreye Ait Risk Faktörleri	13
2.5. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	14
2.5.1. Akran Zorbalığı ve Ekolojik Sistemler Kuramı	14
2.5.1.1. Mikrosistem	15
2.5.1.2. Mezosistem	16
2.5.1.3. Ekzosistem	17
2.5.1.4. Makrosistem	17
2.5.1.5. Kronosistem	17
2.5.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	18
2.5.3. Bağlanma	19
2.6. Akran Zorbalığının Bireyler Üzerindeki Kısa ve Uzun Dönem Etkileri.....	20
BÖLÜM 3	23
GEREÇ VE YÖNTEM.....	23
3.1. Veri Toplama Araçları	23
3.1.1. Genel Bilgi Formu	23
3.1.2. Akran Zorbalığı Anketi	23
3.2. Çalışma Grubu ve Örneklemi.....	23
3.3. Verilerin Analizi ve Yöntem	24
BÖLÜM 4	26
BULGULAR.....	26
4.1. Zorbalığın Yaygınlığına İlişkin Bulgular	26
4.2. Öğrencilerin Cinsiyetleri ile Akran Zorbalığı Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular.....	29
4.3. Akran Zorbalığına Maruz Kalan Öğrencilerin Zorbalığın Farklı Boyutlarına İlişkin Bulguları.....	30
4.4. Akran Zorbalığı Yapan Çocuklara İlişkin Özelliklere Ait Bulgular	37
4.5. Öğrencilerin Zorbalık ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular	37
4.6. Demografik Özellikler ve Akran Zorbalığı Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	40
BÖLÜM 5	44
TARTIŞMA	44
BÖLÜM 6	55
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
6.1. SONUÇLAR	55
6.2. ÖNERİLER.....	58
KAYNAKLAR	61
EKLER	68

Ek 1: Etik Kurul Onayı	69
Ek 2: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı	70
Ek 3: Akran Zorbalığı Anketi Kullanım İçin Onay Yazısı	71
Ek 4: Tez Önerisi Kabul Yazısı	72
Ek 5: Akran Zorbalığı Anketi (Kullanılan).....	73
Ek 6: Akran Zorbalığı Anketi (Orijinal Hali).....	77
Ek 7: Genel Bilgi Formu.....	81
Ek 8: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Ebeveyn Formu).....	82
Ek 9: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Çocuk Formu).....	83
Ek 10. İntihal Raporu	84

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Örneklem Grubun Okul ve Cinsiyetine İlişkin Özellikler	24
Tablo 2: Okul ve Cinsiyete Göre Akran Zorbalığına Uğrama/Zorbalık Yapma Durumuna Göre Dağılımı	26
Tablo 3: Akran Zorbalığına Uğrama/Akran Zorbalığı Yapma Oranı	27
Tablo 4: Akran Zorbalığına Uğrama/Akran Zorbalığı Yapma Ki Kare Testi	27
Tablo 5: Zorbalığa Maruz Kalanların Zorbalık Türüne Göre Dağılım	28
Tablo 6: Zorbalık Yapanların Zorbalık Türüne Göre Dağılımı	28
Tablo 7: Cinsiyete Göre Akran Zorbalığına Uğrama/Zorbalık Yapma Durumuna Göre Dağılımı	29
Tablo 8: Cinsiyet ile Akran Zorbalığına Uğrama Arasındaki İlişki	29
Tablo 9: Öğrencilerin Zorbalığa Maruz Kaldığı Okul Alanlarına Göre Dağılımı	30
Tablo 10: Öğrencilerin Kimler Tarafından Zorbalığa Maruz Kaldıklarına İlişkin Dağılımı	31
Tablo 11: Zorbalık Yapan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine İlişkin Dağılımı	31
Tablo 12: Zorbalığa Uğrayan Çocukların Neler Hissettiklerine Göre Dağılımı	32
Tablo 13: Zorbalığa Uğrayan Çocukların Nasıl Tepki Verdiklerine Göre Dağılımı	32
Tablo 14: Zorbalığa Uğrayan Çocukların Bu Durumu Kiminle Paylaştıklarına Göre Dağılımı	33
Tablo 15: Zorbalığa Maruz Kalan Öğrencilerle İlgilenen Kişilere Göre Dağılımı	34
Tablo 16: Zorbalığa Uğrayan Öğrencilerin Zorbalık Yapan Öğrenciler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	35
Tablo 17: Zorbalığa Uğrayan Çocukların Başka Birine Zorbalık Yapıldığında Verdiği Tepkilere Göre Dağılımı	35
Tablo 18: Zorbalığa Uğrayan Öğrencilerin Zorba Çocukların Başkalarına Neden Zorbalık Yaptıklarıyla İlgili Düşüncelerine Göre Dağılımı	36
Tablo 19: Zorbalık Yapan Çocukların Neler Hissettiklerine Göre Dağılımı	37
Tablo 20: Öğrencilerin Zorbalığı Ciddi Bir Sorun Olarak Görmelerine İlişkin Dağılım	38
Tablo 21: Öğrenciler Okul İdarecilerini Zorbalığı Önlemede Ne Derece Başarılı Gördüklerine İlişkin Dağılım	38

Tablo 22: Öğrencilerin Zorbalık Yüzünden Okula Olan İlgileri veya Sevgilerinin Azalmasına İlişkin Dağılım	39
Tablo 23: Öğrencilerin Kendilerini Okulda Güvende Hissetmelerine İlişkin Dağılım	39
Tablo 24: Ebeveynlerin Birlikte Yaşama Durumu İle Akran Zorbalığı Arasındaki İlişki	40
Tablo 25: Öğrencilerin Ebeveynlerinin Çalışma Durumu/Mesleği ile Akran Zorbalığı Arasındaki İlişki	41
Tablo 26: Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi İle Akran Zorbalığı Arasındaki İlişki	41
Tablo 27: Çocukların Okulda Yaşadığı Olumsuz Durumları Ailesiyle Paylaşmalarına İlişkin Dağılım	42
Tablo 28: Annenin Çocuğun Hatalı Davranışa Karşı Tutumuna İlişkin Dağılım	42
Tablo 29: Babanın Çocuğun Hatalı Davranışa Karşı Tutumuna İlişkin Dağılım	22
Tablo 30: Ailede Karar Alınırken Çocuğun Fikrinin Alınması ile Akran Zorbalığına Uğrama İlişkisi	43
Tablo 31: Ailede Karar Alınırken Çocuğun Fikrinin Alınması ile Akran Zorbalığı Yapma İlişkisi	43

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığı	15
---	----

SİMGELER VE KISALTMALAR

DEHB: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu

TUIK: Türkiye İstatistik Kurumu

SPSS: Sosyal Bilimler için İstatistik Programı

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalmalarını çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Farklı değişkenler açısından incelenerek, zorbalığa neden olan değişkenlerin tespit edilmesi, bu sayede akran zorbalığının önüne geçilmesi için koruyucu ve önleyici tedbirler alınması açısından literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Akran zorbalığı küçümsenemeyecek kadar yaygın, sadece ülkemizde değil tüm dünyada görülen bir sorundur. Okullardaki olumsuzluklar bakımından akran zorbalığı öğrencilerin en sık karşılaştıkları durumlardır. Okullarda karşılaşılan zorbalık, güçlü bir kişi ya da grubun kendisinden güçsüz kişiye karşı uyguladığı fiziksel ve/veya psikolojik baskı olarak adlandırılabilir. Zorbalığa uğrayan çocuğun zorbalığın meydana geldiği okuldan uzaklaştığı, okula gitmek istemediği, buna bağlı olarak devamsızlık ve akademik başarısında düşme meydana geldiği, ayrıca korku, kaygı gibi farklı psikolojik sorunların ortaya çıktığı görülmektedir.

5. sınıf çocuğu gelişimsel özellikleri açısından hem fiziksel değişikliklerle, hem arkadaşlarıyla sosyalleşmesi, hem de ilkokulun bitirilmesi ve ortaokula başlanması ile birlikte okula alışma ve okulla baş etme durumundadır. Yapılan literatür taramasında; eğitim sistemindeki değişiklik ile birlikte ergenlik döneminin henüz başında olan çocukların akranları ya da büyük çocuklar tarafından zorbalığa maruz bırakılmalarının nedenleri hakkında sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma güvenli okul ortamlarının oluşturulması için zorbalığa neden olan değişkenlerin tespit edilmesi, zorbalığı azaltıcı ve önleyici önlemlerin alınması açısından önemli olacaktır. Çünkü her çocuğun güvenli bir okul ortamında eğitim görme ve gelişme hakkı vardır.

1.3. Araştırma Soruları

Bu araştırma ile;

- Akran zorbalığına uğrama oranı/zorbalık yapma oranı nedir?
- Akran zorbalığında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark var mıdır?
- Evde konuşulan dil/ çocuğun uyruğu açısından anlamlı bir fark var mıdır?
- Ebeveynlerin eğitim düzeyi açısından anlamlı bir fark var mıdır?
- Anne-babanın birlikte/ayrı yaşama durumu ile akran zorbalığı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Ebeveynlerin çalışma durumu/mesleği açısından anlamlı bir fark var mıdır?
- 5. sınıf öğrencileri okullarda en fazla hangi tür zorbalık ile karşı karşıya kalmaktalar?
- 5. sınıf öğrencileri okullarda en fazla hangi tür zorbalık uygulamaktalar?
- 5. sınıf öğrencileri zorbalığa okulun hangi bölümünde maruz kalmaktalar?
- 5. sınıf öğrencileri kimler tarafından zorbalığa maruz kalmaktalar?
- 5. sınıf öğrencilerine zorbalık yapanların sınıf düzeyi nedir?
- Zorbalığa uğrayan çocuk neler hissetmekte, nasıl tepki vermekte, kiminle paylaşmaktadır?
- Zorbalığa uğradığında çocuk ile kim ilgilenmektedir?
- Zorba öğrenciler hakkında ne düşünmekte/duyguları neler?
- Başka bir öğrenciye zorbalık yapıldığını görünce nasıl tepki veriyorlar?
- Zorba öğrencilerin diğer çocuklara neden zorbalık yaptıkları hakkında ne düşünüyorlar?
- Zorbalık yapan çocuklar neler hissediyor?
- Zorbalığı ciddi bir sorun olarak görüyorlar mı?
- Okul idarecilerini zorbalığı önlemede ne derece başarılı görüyorlar?
- Zorbalık nedeniyle okula olan ilgileri/sevgileri azalmakta mıdır?
- Zorbalığa uğrayan/zorbalık yapan 5.sınıf öğrencileri kendilerini okulda güvende hissediyorlar mı?
- Çocuk okulda yaşadığı olumsuz bir durumu evde paylaşıyor mu/paylaşıyorsa kiminle paylaşıyor?
- Anne/babanın çocuğun hatalı davranışına karşı yaklaşımı nedir?

Sorularına yanıt aranması hedeflenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın örneklemini Ankara ilindeki Mamak Ortaokulu, Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu, Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu 5. Sınıflarına devam eden toplamda 199 öğrenci ve bu öğrencilerin aileleri ile sınırlıdır.

Araştırma Genel Bilgi Formu ve Akran Zorbalığı Anketinden elde edilen bulgularla sınırlıdır.

BÖLÜM 2

GENEL BİLGİLER

İnsan sosyal bir varlık olarak ilk sosyalleşme deneyimlerini aileden sonra okul ortamında kazanır. Okul çocuğun akran grupları ile iletişim halinde olduğu bir kurumdur (Köksal Akyol ve ark., 2018; Ünalnış ve ark., 2012). Okuldaki bireyler toplumu oluşturan bireylerin içinden geldikleri için toplumun özelliklerini, davranışlarını da okula taşımaktadır. Bireylerin bu davranışları olumlu olabileceği gibi olumsuz davranışlarını da içermektedir (Hoşgörür ve Orhan, 2017). Okul dönemi bireyler arasındaki iletişimin hızla geliştiği en önemli dönemlerden birisidir (Kılıç,2017). Okullarda görülen şiddet olayları eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanı sıra bireylerin gelişimini ve ruh sağlığını da olumsuz etkilemektedir (Hoşgörür ve Orhan, 2017). Okullarda yaşanan zorbalık ve şiddet olayları çocukların psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Ünalnış ve Şahin, 2012).

Son yıllarda ülkemizde ve tüm dünyada okullarda sıklıkla görülen akran zorbalığına ilişkin ilk çalışmalar Norveçli araştırmacı Dan Olweus tarafında 1970' lerin başlarında yapılmıştır (Gökkaya ve ark., 2018b ; Kartal, 2008). 1980' li yıllarda Norveç' te zorbalığa maruz kalan üç öğrenci intihar etmiş ve bu olaydan sonra Norveç' teki okullarda zorbalığı önlemeye yönelik ulusal bir etkinlik başlatılmıştır. Olweus tarafından hazırlanan ve geliştirilen program Norveç' teki okullarda uygulanmıştır. Bu çalışma akran zorbalığı ile ilgili yapılan ilk sistematik çalışmadır (Ünalnış ve Şahin, 2012). Son 50 yıldır Amerika ve Avrupa' da yapılmakta olan bu çalışmalar ülkemizde daha yeni ve sınırlı sayıdadır (Doğan, 2010).

Mitchell (2017) tarafından Western New York' ta küçük bir okulda 6. sınıfa devam eden 15 öğrenci ve 23 öğretmene Olweus Zorbalık Önleme Programı uygulanmış olup, programın ikinci yılında bir değerlendirme yapılmıştır. Yapılan değerlendirmede programın okula devam eden öğrenciler üzerinde olumlu etki yarattığı sonucuna varılmıştır. Olweus' a göre bir eylemin zorbalık olarak adlandırılabilmesi için üç temel özelliği içermelidir;

- Kasıtlı olması,
- Tekrarlanması
- Taraflar arasındaki güç eşitsizliği olması gerekmektedir(Gökkaya ve ark., 2018b ; Kartal, 2008 ; Köksal Akyol ve ark., 2018).

Bu davranışlar;

- **Doğrudan;** hedef olarak seçilen kişiye karşı yapılan açık (fiziksel ve sözel zorbalık) saldırılardır.
- **Dolaylı;** hedef alınan kişiyi yok sayma, önemsememe, arkadaşlık ilişkilerini bozma, hakkında dedikodu yayma (sosyal zorbalık) şeklinde yapılan davranışları içermektedir (Burnukara ve Uçanok, 2012).

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)' nün (2017) 2015 yılı öğrencilerin iyi oluşlarını inceleyen raporunda, son bir ay içinde herhangi bir zorbalık türüne birkaç kez maruz kalma oranı Türkiye için %18,6 olarak verilmiş, 53 ülkenin OECD ortalaması ise %18,8 olarak belirlenmiştir.

2.1. Akran Zorbalığının Tanımı

Literatürde zorbalık kavramı ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Zorbalık; Daha güçlü olan bir kişi veya grup tarafından daha az güçlü olan kişi veya gruba karşı kasıtlı, bilinçli ve sürekli yapılan psikolojik, fiziksel veya sosyal zarar vermeyi amaçlayan sözlü ya da eylemsel baskılardır (Burnukara ve ark., 2012 ; Gürhan, 2017 ; Hoşgörür ve ark., 2017).

Türk Dil Kurumu' na göre zorba; "*gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan kişi*" olarak tanımlanmaktadır (<http://sozluk.gov.tr/>, 15.08.2019). Olweus'a göre ise zorbalık saldırganlık içeren bir davranış olup aralarında güç dengesizliği olan bireylerde görülür. Okullarda görülen zorbalık olayları ise "akran zorbalığı" olarak adlandırılmaktadır (Köksal Akyol ve Bilbay, 2018). Akran zorbalığı ise; bir çocuğa bir ya da birden fazla çocuk tarafından sürekli ve kasıtlı olarak yapılan saldırgan, istenmeyen davranışlardır (Özbilen ve ark., 2017). Zorbalık, okul ortamında sıkça karşılaşılan önemli bir halk sağlığı sorunudur ve engellenmediği sürece fiziksel ve zihinsel travmalara neden olabilir (Erdik ve Özpınar, 2015).

Amerika Birleşik Devletleri' nde 5. sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin %20' sinin zorba davranışlar sergilediği belirtilmiştir. İtalya' da ise 238 ortaokul öğrencisinin %15' inin haftada en az bir defa zorbalık davranışı sergilediği saptanmıştır. İngiltere' de ise 11-16 yaş arası 4700 öğrenci ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin %75' inin fiziksel zorbalığa maruz kalarak kurban pozisyonunda

buldukları tespit edilmiştir. Olweus ise Norveç' teki öğrencilerin %7 oranında zorba, %9 oranında kurban, %1,6 oranında zorba-kurban durumunda olduklarını belirtmiştir (Gökkaya ve Tekinsav Sütçü, 2018b).

Okullardaki eğitim kalitesinin artması yaşanan şiddet ve akran zorbalığının azalması ile mümkün olacaktır. Okulda kurulan olumlu yaşantılar öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin kendilerini okulda güvende ve mutlu hissetmelerini sağlayacak, okuldaki yaşam kalitesini artıracaktır (Özbilen ve ark., 2017).

Albayrak ve ark. (2016) tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin en çok öğretmenlerinin sınıfta olmadığı zamanlarda, okul bahçesinde, spor salonunda, koridorlarda, tuvaletlerde, merdivenlerde zorbalık davranışı ile karşılaştıkları tespit edilmiştir.

2.2. Akran Zorbalığı Türleri

Alanyazın incelendiğinde zorbalık türlerinin farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmeye rağmen Olweus' un yapmış olduğu sınıflandırma yaygın olarak kullanılmaktadır (Ayas ve Pişkin, 2011). Kapıcı (2004) tarafından 4. ve 5. sınıfa devam etmekte olan çocuklarla yapılan çalışmada, çalışmaya katılan öğrencilerin %40' ının sözel, duygusal, fiziksel ve cinsel zorbalığa maruz kaldıklarını belirlemiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporuna göre; 2006-2007 eğitim öğretim yılında Türkiye genelinde resmi ve özel olmak üzere toplamda 261 ortaöğretim okulu seçilmiş, bu okullarda yaklaşık 29.000 öğrenciye ulaşılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin son üç ay içinde %22' sinin fiziksel şiddet, %53' ünün sözel şiddet, %36,3' ünün duygusal şiddet ve %15,8' inin ise cinsel şiddete maruz kaldığı; %35,5' inin fiziksel şiddet, %48,7' sinin sözel şiddet, %27,6' sının duygusal şiddet, %11,7' sinin cinsel şiddet uyguladığı belirlenmiştir (Komisyon Raporu,2007).

Olweus zorbalığı üç gruba ayırmış, ancak gelişen teknoloji ile birlikte zorbalık türlerine siber/sanal zorbalık da eklenmiştir (Ünalmiş ve Şahin, 2012). Zorbalık davranışı dört şekilde yapılmaktadır; fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, sosyal zorbalık ve siber zorbalık.

2.2.1. Fiziksel Zorbalık

Doğrudan fiziksel güç uygulanan tekme atma, tokat atma, dövme, itme, eşyalarına zarar verme vb. davranışları içermektedir (Uysal ve Dinçer, 2012). Fiziksel zorbalığın erkekler arasında daha yaygın olduğu, vurma, tekme atma gibi doğrudan zorbalığa kızlara oranla daha fazla maruz kaldıkları/uyguladıkları belirtilmiştir (Bolat ve ark., 2011).

2.2.2. Sözel Zorbalık

Kullanılan sözlerle kurbanların yıpratılmasıdır. İsim takma, alay etme, sataşma, küfretme, tehdit etme, cinsiyeti veya bedeni hakkında yorum yapma vb. gibi davranışları içermektedir. Doğrudan sarf ettikleri sözlerle zorbalılar kurbanları incitmeyi amaçlamaktadır (Uysal ve Dinçer, 2012).

2.2.3. Sosyal Zorbalık

Kurbanın doğrudan hedef alınmadığı, fiziksel veya sözel güç kullanmadan gruptan dışlama, hoş olmayan dedikodular yayma, kendi çıkarları için arkadaşlık ilişkilerini kullanma, görmezden gelme vb. davranışları kapsamaktadır (Gökaya ve ark., 2018b ; Kartal, 2008 ; Uysal ve ark., 2012).

2.2.4. Siber Zorbalık

Siber zorbalık iletişim ve bilgi teknolojilerini kullanarak karşıdaki kişiye isteyerek ve bilerek zarar verme davranışdır. Siber zorbalığın teknik yönü bireysel olabileceği gibi organize de olabilmektedir (Özmen, 2018).

Teknolojik gelişmelerle birlikte her geçen gün artan bir zorbalık türü olan siber zorbalığa özellikle adolesan dönemdeki gençler maruz kalmaktadır. Bilişim teknolojilerinin ergenler arasında yoğun bir şekilde kullanılması bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bilişim teknolojilerini kötü niyetli kullanılması; hakaret ve tehdit içeren mesaj, görüntü, ses kaydı yayma, kimliğini gizleyerek zararlı e-postaların gönderilmesi (Gürhan, 2017), elektronik ortamdaki bazı etkinliklere katılımını engelleme, dışlama, uygunsuz özellikte cinsel içerikli görüntüleri çekip internette yaymak (Özmen, 2018) vb. eylemleri içermektedir. İnternet bağımlılığının artması siber zorba, siber kurban ve siber zorba/ kurban olma olasılığını artırmaktadır (Gürhan,

2017). Siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, mağdur olan kişinin kendi gördüğü zararı başkasına da verme eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Siber zorbalık sadece zorba ile kurban arasındaki bir durum olamamakta, geniş bir izleyici kitlesine sahiptir (Özmen, 2018).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2019 sonuçlarına göre hanelerin %88,3' ünün evden internete erişim imkanının olduğu, internet kullanan bireylerin oranının 16-74 yaş aralığında 2018 yılında %72,9 iken 2019 yılında bu oranın %75,3 olduğu belirlenmiştir (<http://www.tuik.gov.tr>, 28.08.2019). Siber zorbalık ile ilgili son yıllarda ülkemizde yapılan çalışmalarda siber zorbalık oranlarının %7 le %28 arasında değiştiği görülmektedir (Taylan ve ark., 2017). Dünya genelinde yapılan çalışmalarda ise siber zorbalık oranları ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte %5,1 ile %41,4 arasında değişkenlik göstermektedir (Uluçay ve Melek, 2017).

Seferoğlu ve Yiğit (2017) tarafından yapılan bir çalışmada siber zorbalığın nedenleri cinsiyet, ahlaki çözümler, internet kullanımının yaygınlığı ve sıklığı, ailesel ilişkiler, siber mağduriyet, empati, algılanan sosyal destek ve gizlilik hissi olarak sıralanmıştır.

2.3. Akran Zorbalığının Statüleri

Öğrencilerin özellikle ortaokul ve lisenin ilk yıllarında zorbalığa maruz kalma risklerinin diğer sınıflara oranla daha yüksek olduğu, zorbaların ise kendilerini koruyamadıkları için yaşça kendilerinden daha küçük öğrencileri hedef olarak seçtikleri belirtilmiştir. İlkokuldan ortaokula geçen çocukların zorbalık deneyimlerinde öncelikle bir artış olduğu, ancak sene sonuna doğru zorbalığa maruz kalma oranlarının azaldığı belirlenmiştir (Burnukara ve Uçanok, 2012).

Gökkaya ve Sütçü (2018b) tarafından 5.- 8. sınıflara devam eden 1740 öğrenci ile yapılan çalışmada, öğrencilerin %2,8' inin zorba statüsünde, %34,9' unun kurban statüsünde, %27,0' sinin zorba-kurban statüsünde, %35,3' ünün izleyici statüsünde olduğu saptanmıştır.

İtalya'da yapılan bir çalışma sonucunda katılan öğrencilerin % 56,5' inin zorbalığa maruz kaldığı,% 49,5' inin ise zorbalığı gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Güney Afrika'da öğrencilerin % 8,2'si zorba, % 19,3'ü kurban ve % 8,7'si zorba/kurban olarak belirlenmiştir. 2000 yılında Kore'de yapılan bir çalışmada ise çalışmaya katılan

öğrencilerin % 14' ünün mağdur, % 17' inin zorba, % 9' unun zorba/kurban statüsünde yer aldığı belirlenmiştir (Erdik ve Özpınar, 2015).

11, 13 ve 15 yaşlarında okula devam eden 40 farklı ülkede yaşayan öğrencilerle yapılan bir araştırmada çocukların %10,7' sinin akran zorbalığı yaşadığı, %12,6' sının zorbalık yaptığı, %3,6' sının ise hem zorbalık yaptığı hem de zorbalığa maruz kaldığı belirlenmiştir. Bu çalışmadan elde edilen başka bir veri ise zorbalığa maruz kalma oranları açısından Türkiye' nin ilk yedi ülke içinde yer almasıdır (Craig ve ark., 2009).

2.3.1. Zorbaların Kişilik Özellikleri

Zorbalar kendisinden zayıf olan akranlarına sürekli ve kasıtlı zarar veren bireylerdir (Gökkaya ve ark., 2018b ; Köksal Akyol ve ark., 2018). Saldırgan olma eğiliminde olup kurbanla empati kurmaktan kaçınılmaktadırlar (Kartal, 2008). Okul yıllarında zorbalık yapan bireylerin yetişkinlik dönemlerinde suç olaylarına karışma, tehlikeli davranışlarda bulunma, madde kullanımı, iş hayatında başarısızlık gibi riskleri taşıdıkları yapılan çalışmalarda görülmüştür (Gökkaya ve Tekinsav Sütçü, 2018b). Ayrıca saldırgan ve dürtüsel kişiliğe sahip olan bu bireylerden erkeklerin fiziksel olarak da güçlü oldukları, sosyal iletişim becerilerinden yoksun oldukları ve empati kuramadıkları belirtilmiştir (Köksal Akyol ve Bilbay, 2018). Zorbalığı yapan öğrenciler saldırgan mizaca sahip, ailesinden fiziksel güç ile karşılaşan, kendilerini ispatlamaya çalışan, isteklerini karşı tarafa zorla yaptırmaya çalışan ve bu davranışlardan haz duyan öğrenciler olarak belirtilmektedir (Özbilen ve ark., 2017). Bu çocuklar sadece akranlarına karşı değil yetişkinlere karşı da karşı gelme davranışı içerisinde olup okul ve okul dışı kurallara uymama eğilimindedirler (Gürhan, 2017).

Zorba çocukların arkadaş sayısı çok olup, diğer saldırgan davranışı olan çocuklarla grup kurma eğiliminde oldukları, bu şekilde birbirlerinin zorbalık davranışlarını pekiştirdikleri belirtilmiştir. Zorba bireylerin benlik saygılarının yüksek, anksiyete düzeylerinin düşük olduğu da ifade edilmiştir (Uysal ve Dinçer,2012). Yapılan bazı araştırmalarda ise zorbaların sosyal yeterlilik düzeylerinin çok iyi olduğu ve böylelikle diğer çocukların düşüncelerini anlama ve manipüle etme becerisine sahip oldukları, sosyal zeka puanlarının kurbanlarından daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Siyez ve Kaya, 2011).

2.3.2. Kurbanların Kişilik Özellikleri

Kurbanlar, kendisinden daha güçlü öğrencilerin zorba söz veya eylemlerine maruz kalan bireylerdir (Gökkaya ve ark., 2018b ; Köksal Akyol ve ark., 2018).

Genellikle sakin ve pasif yapılı, daha zayıf, çekingen kişilik özelliklerine sahip bireylerdir. Kendilerini savunmakta yetersiz, arkadaş edinme konusunda başarılı olmadıkları, bunun yanı sıra akademik olarak başarısız oldukları ifade edilebilir. Kurbanların saldırgan davranışlara karşılık vermedikleri, bunu bir yetişkinle paylaşmadıkları, ya da çok geç paylaştıkları, zorbalıktan kaçınmak için de okuldan ve toplumsal ilişkilerden uzaklaşmaya çalıştıkları, hatta bazı kurbanların intihara bile kalkıştıkları belirtilmektedir. Bu çocukların kaygı, öfke, çaresizlik, yalnızlık, kendini değersiz hissetme, depresyon, anksiyete, okula gitmek istememe, düşük benlik saygısı, bunlara bağlı olarak da akademik başarıda düşme gibi sorunlar yaşadıkları söylenebilir (Kartal, 2008). Kurban statüsünde bulunan çocukların akranlarından farklı (kısa, uzun, şişman, zayıf, özel gereksinimi ya da süreğen rahatsızlığı olan, bol pantolonlu, kepçe kulaklı vb gibi) fiziksel özelliklere sahiptirler (Uysal ve Dinçer, 2012).

2.3.3. Zorba-Kurbanların Kişilik Özellikleri

Zorba-kurbanlar, hem zorbalık yapan (sözel veya eylemsel), hem de zorbalığa maruz kalan bireylerdir (Gökkaya ve ark., 2018b ; Kale ve ark., 2017 ; Köksal Akyol ve ark., 2018).

Bu gruptaki çocukların en yüksek riske sahip oldukları, hem zorba hem kurban olmanın olumsuz özelliklerini aynı anda taşıdıkları belirtilmiştir (Uysal ve Dinçer, 2012). Hem endişeli hem saldırgan tepki biçimlerini bir arada göstermektedirler. Bu çocukların bazıları hiperaktif özelliklere sahip, çevrelerinde gerginliğe neden olacak şekilde davranışlar sergileyen, yoğun şekilde okuma yazma problemi ile mücadele eden (Bolat ve ark., 2011), yaşlıları ile iletişim kurmakta zorlandıkları, problem davranışlara sahip oldukları, okula karşı daha az ilgi duydukları, depresyon ve yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür (Uysal ve Dinçer, 2012). Ayrıca bu gruptaki çocukların öfke ve nefret durumlarının kendilerinin de kurban olma deneyimlerinden kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Zorba/kurban grubundaki ergenlerin ise yalnızlık duygusu yaşadıkları, benlik saygısının yetersiz olduğu, akademik olarak başarısız oldukları, sosyal kabullerinin daha az olduğu yönünde araştırmalar da bulunmaktadır (Siyez ve Kaya, 2011).

2.3.4. İzleyicilerin (nötr) Kişilik Özellikleri

Zorbalık olaylarına karışmayan normal akranlardır (Gökkaya ve Tekinsav Sütçü, 2018b). Zorba ya da kurban olmayan, ancak problem durumunu bildiren çocuklardır. Bu gruptaki çocuklar zorbalığa tepki vermeden izleyen aynı zamanda müdahale etmeyen, dolaylı olarak zorbalığın üyesi olan bireylerdir (Uysal ve Dinçer, 2012). Bu öğrenciler zorbaya karşı çıkan, kurbanı koruyan özellikte de olabilmektedirler (Kale ve Demir, 2017). Bazı literatürlerde zorbalığı engellemeye çalışan ve zorbalığın sona ermesi için bir şey yapmayanlar olarak iki grupta da incelenmiştir (Gökkaya ve Tekinsav Sütçü, 2018a). Akran zorbalığı izleyici olan öğrenciler için de risk faktörüdür. Arkadaşlarının zorbalığa maruz kalmasını izleyen çocuklarda korku, kaygı, okula gitmede isteksizlik, kendini güvende hissetmeme gibi tepkiler ortaya çıkmaktadır (Doğan, 2010).

2.4. Risk Faktörleri

2.4.1. Aileye Ait Risk Faktörleri

Ailesel faktörler, zorbalık davranışının ortaya çıkmasında ve zorbalıkların önlenmesinde önemli bir role sahiptir. Araştırmalar, zorbalık yapan çocukların ailelerinin yetersiz aile ilişkisi, tutarsız disiplin, psikolojik ceza yöntemleri kullanma, çocuklarının kendilerini ifade etmelerine izin vermeme, ebeveyn ile çocuk arasında güvensiz bağlanma, ailevi aktivitelerin yetersizliği ve ebeveyn denetiminin yetersiz olduğunu göstermiştir (Ekşisu, 2014).

Araştırmacılar şiddet içeren davranışların yaşamın ilk yıllarında öğrenilmeye başladığını, bir şekilde şiddetle erken tanışan çocukların saldırgan davranışları daha sık sergilemelerinin olası olduğu belirtilmiştir.

Yapılan araştırmalarda akran zorbalığı ile aile faktörü arasındaki ilişki incelendiğinde zorbaların yetersiz denetim ve uygun olmayan rol model içeren ailelerden geldikleri, ailelerin şiddet içeren disiplin yöntemleri kullandıkları, çocukların aile içinde şiddete uğradıkları ve ebeveynlerinin problem çözme yönünden yetersiz kaldıkları belirtilmiştir (Kartal, 2008). Wolke ve ark. (2001) tarafından yapılan başka bir çalışmada düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan çocuğun, düşük sosyo-ekonomik düzeyde olmayan çocuğa oranla 1,39 defa daha çok zorbalık yaptığını belirtmiştir. Ayrıca çocuğu ile güvensiz bağlanma ilişkisine sahip ebeveynlerin çocukları da

aralarındaki ilişkiyi olumsuz algılamakta ve bu nedenle sağlıklı bir iletişim kurulamamaktadır (Uysal ve Dinçer, 2012).

Büyük şehirlere göç ederek uyum sağlamaya çalışan, sosyo-ekonomik açıdan zorluk yaşayan, ailede evlilik dışı çocuk sahibi olmuş, erken yaşta evlenmiş ve çocuk sahibi olmuş, çocuk yetiştirme konusunda yetersiz bireylerin anne babalık becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim programları ile desteklenmeler gerekmektedir (Özyürek ve ark., 2015).

Şimşek ve Palancı (2014) yaptıkları farklı bir çalışmada sonucunda elde ettikleri bulgularda çocukların ev ortamındaki düzensizlikten etkilenme düzeyi puanı en yüksek zorba davranışlar sergileyen çocuklara ait çıkmıştır. Evlerin dağınık ve düzensiz olması çocukların davranışları üzerinde etkili olmakta, ev ortamındaki düzensizlik arttıkça zorba davranışları da artmaktadır.

2.4.2. Çocuğa Ait Risk Faktörleri

Sokakta çalışma, sık sık kavga olaylarına karışma, alkol ve madde kullanımı, evden/okuldan kaçma, patolojik durumların yanı sıra, obezite, engellilik durumu, davranış problemleri olarak ele alınabilir. Çocuğa ait risk faktörlerini önceden fark edip önlemek çocuk koruma sisteminin en önemli parçasıdır. Ayrıca risk altındaki çocukların beceri ve yeteneklerini artırmak için eşit eğitim olanaklarından yararlanmaları önem taşımaktadır. Çocuğa ait risk faktörlerinin ortaya çıkmasında ailenin etkisi ve ailedeki dinamiklerin büyük katkısı bulunmaktadır (Özyürek ve ark., 2015).

Düşük öz kontrol ve okul zorbalık ile ilgili yapılan çalışmada dürtüsellik düzeyi yüksek ve/veya empati eksikliği olan bireylerin, başkalarına zorbalık etme ihtimalinin daha yüksek olduğunu görülmüştür (Moon ve Alarid, 2016). Unnever ve Cornell (2003) dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), düşük öz kontrol ve okul zorbalığı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve hem DEHB hem de düşük öz kontrolün zorbalık nedenleri arasında olduğunu bulgularını elde etmişlerdir.

Akran zorbalığı grupları çocuğun cinsiyetine göre de farklılık göstermektedir. Çelebi ve Aliyev (2017) yaptıkları araştırma sonucunda zorba, kurban, zorba/kurban ve izleyici statüsü gruplarının hepsinde erkeklerin kızlardan daha fazla olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca erkekler daha fazla fiziksel zorbalık yaparken kızların ise sözel veya sosyal zorbalık gibi daha dolaylı yolları kullandıkları belirtilmiştir.

Frisen ve ark. (2008) tarafından ergenlerin zorbalığı nasıl algıladıkları ile ilgili yaptıkları çalışmada 877 İsveçli ilköğretim öğrencisine “Niçin zorbalık yapılır?” sorusunu sormuşlar, çocuklar öncelikle kurbanın dış görünüşü (şişman, kısa, uzun, çirkin gibi), giyim tarzı (modası geçmiş kıyafetler gibi), kökeni (dil, ırk, ülke, alt sosyoekonomik düzey, farklı kültür gibi) olduğunu belirtmişlerdir.

2.4.3. Sosyal Çevreye Ait Risk Faktörleri

Çocuğu temel ilişkilerinden yoksun bırakacak ve gelişimini zedeleyecek kültürel ve sosyo-ekonomik riskler, kötü beslenme, biyolojik riskler olarak sıralanabilir (Özyürek ve ark., 2015). Bunun dışında okulların bazı özellikleri de zorbalığın yaşanmasına neden olabilmektedir. Stephenson ve Smith tarafından İngiltere’deki 26 okulda 1987-1989 yılları arasında yürütülen bir çalışmada bazı okullarda görülen zorbalık davranışlarının diğer okullara oranla fazla olduğu tespit edilmiştir. 26 okuldan üçünde zorbaca davranış hemen hemen hiç bildirilmemişken özellikle okullardan birinde yarıya yakın öğrencinin zorbalığa uğradıkları belirlenmiştir. Araştırmacılara göre bunun nedeni sınıfların kalabalık ve öğrenci sayısı fazla olması olsa da yaptıkları çalışma sonucunda okulların öğrenci sayısı ile zorbalık davranışı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Ayas ve Pişkin, 2011).

Bazı araştırmacılar sosyo-ekonomik olarak geri kalmış ailelerin ikamet ettiği bölgedeki okullarda zorbalık davranışının daha fazla görüldüğüne dikkat çekmişlerdir. Whitney ve Smith (1993) tarafından yapılan çalışmada, okulun bulunduğu bölgede yaşayan ailelerin sosyo-ekonomik statüleri ile zorbalık davranışlar arasında pozitif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Akran zorbalığının okul yapısından kaynaklanan nedenleri arasında fiziki olarak küçük olmasına rağmen öğrenci sayısı olarak kalabalık okullar, okul kurallarının net olmaması okul idarecileri ve öğretmenler arasında konulan kurallar ve bu kurallara uymayan öğrencilere verilecek cezalar hakkında tutarsızlık olması, istenmeyen davranışların görmezden gelinmesi, öğretmenlerin ceza eğiliminde olmaları ve verilen ceza türleri, öğrencilerin kendini okula ait hissetmemesi, okulun kaynaklarının yetersiz olması, başarı düzeyi düşük, öğrencilerin okuldan ayrıma oranı yüksek bir okul, okulda olumlu rol model olmaması şeklinde sıralanabilir (Pişkin, 2012).

Okul değişikliği ile birlikte okul kültürüne uyum, okulun sosyo-kültürel özellikleri, sınıfın büyüklüğü problem davranışları etkileyeceği gibi, öğretmenin sınıf içi

etkinliklerine çocuğun seyerek ve isteyerek katılmasını sağlaması, çocuğu meşgul edebilmesi davranış problemlerinin sayısını azaltacaktır (Özyürek ve ark., 2015).

Başar ve Çetin (2013) tarafından yapılan çalışmada zorba davranışların en çok okul ortamında öğrenildiği belirlenmiş olup bu durumun çocukların kendi çevrelerinden öğrenerek okula taşıdıkları davranışları boş zamanlarında ya da oyun içerisinde özellikle otoritenin (öğretmen kontrolünün) azaldığı veya hiç olmadığı zamanlarda sergileyerek diğer çocukların da öğrenmesine neden oldukları belirtilmiştir. Aynı araştırmada öğrencilerin devam ettikleri okulların statüsü arttıkça zorba davranışların azaldığı belirlenmiştir. Anadolu lisesi ve fen lisesine devam eden öğrencilerin yüksek puan alarak üniversitede iyi bir bölüme yerleşme hedefleri nedeniyle birbirleriyle olumlu etkileşim içinde oldukları, bu okullarda zorba/kurban öğrencilerin az olması, anne babanın çocuklarıyla ilgilenme oranlarının yüksek olması, okulların sınıf mevcutlarının az olması, okulların diğer okullara oranla daha donanımlı olmasının zorbalığı azalttığı belirtilmiştir.

2.5. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

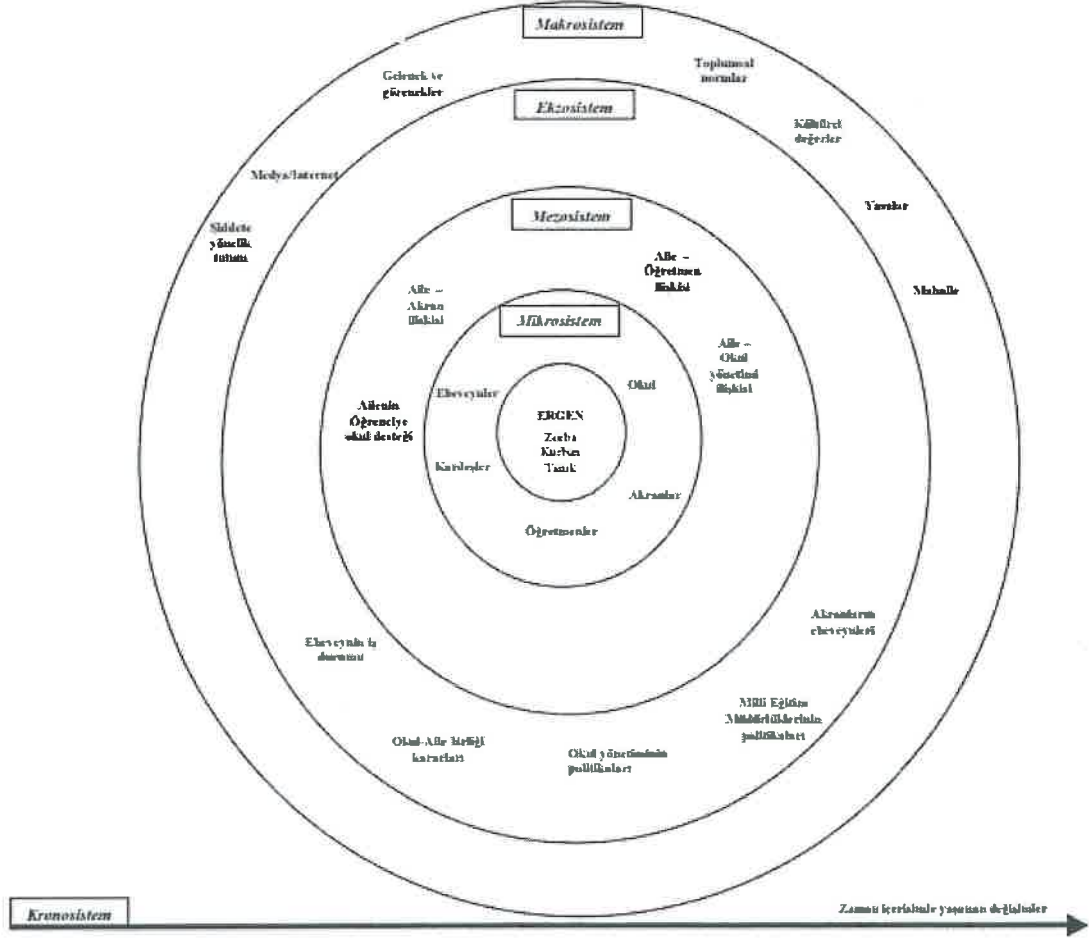
2.5.1. Akran Zorbalığı ve Ekolojik Sistemler Kuramı

Urie Bronfenbrenner' in ekolojik sistemler kuramının merkezinde çocuğun bulunduğu birbiri içinde bulunan dairelerle resmedilmiştir. Dairenin merkezinde bulunan çocuğu etkileyen merkezler ve bu merkezlerin birbirleri ile etkileşimi gösterilmektedir (Başaran, 2018). Bu etkileşim akran zorbalığının nedenlerini açıklamak için çok boyutlu bir çerçeve sunmaktadır (Doğan, 2010). Çocuğun gelişimini geniş bir yelpazede inceleyen Bronfenbrenner anne ile olan etkileşiminden kültürün etkisine kadar inceleyerek teorisini geliştirmiştir (Kale ve Demir, 2017). Bireyin gelişimi izolasyon içerisinde gerçekleşmemekte, aile, okul, toplum gibi yapılarla ilişki içerisinde bulunmaktadır (Ünlü Kaynakçı ve Mesutoğlu, 2018). Ekolojik sistem kuramı temel olarak alındığında zorbalığın kişisel ve kişilerarası değişkenlerin karşılıklı etkileşimi olarak değerlendirilebilir (Kapıcı, 2004).

Akran zorbalığı sadece çocukların bireysel özellikleri nedeniyle ortaya çıkan tek yönlü bir problem değildir. Aile, okul ortamı, arkadaşlık ilişkileri, içinde yaşanılan kültür, öğretmen tutumları çok boyutlu rol oynamaktadır. Karşılıklı etkileşimden bahsedilen bu modelde ekolojik bağlamlar bireyin bireysel özelliklerinden hem

etkilenmekte, hem de ondan etkilenmektedir. Bu modelde çocuğun/ergenin gelişimi doğrudan ya da dolaylı etkileyen beş sistem bulunmaktadır.

şekil 1. Ekolojik Sistemler Kuramı erevesinde Akran Zorbalığı (Doğan, 2010)

2.5.1.1. Mikrosistem

Bireyin günlük hayatta etkileşim halinde olduğu kişileri ve bu kişilerle olan ilişkisini içerir. Bireyin gelişiminde en çok etkiye sahip olan bu sistemin temelinde aile, okul ve arkadaş grupları yer almaktadır. Çocuğun gelişimsel durumundaki değişiklik ve değişen ihtiyaçlarına bağlı olarak mikrosistemler ile ilişkisinde değişiklik olabilir. Ki bebeklik dönemindeki aile- ocuk ilişkisi ile ergenlik dönemindeki aile- ocuk ilişkisi farklılık göstermektedir.

Yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular zorbalık davranışları ile aile özellikleri arasında çok yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir. Zorbalık yapan

çocukların anne- babalarının çocuklarına karşı cezalandırıcı bir tutum sergiledikleri, çocuklarına karşı fiziksel ve duygusal istismar sergiledikleri bulunmuştur.

Olweus' a göre zorbalık yapan öğrencilerin ebeveynlerinin fiziksel güce dayalı disiplin yöntemleri kullandıkları, karşılaştıkları problemlerin çözümünde fiziksel gücün kullanıldığı, çocukların saldırgan davranışlar sergilemelerinin hoşgörü ile karşılandığı ailelerdir. Çocukların aile içindeki güce dayalı bu stratejileri öğrenerek kendi sosyal yaşantılarında ve ilişkilerinde istedikleri şeyleri elde etmek için kullandıkları görülmüştür. Kurban konumundaki çocukların ebeveynlerinin aşırı koruyucu oldukları, buna bağlı olarak da çocukların kendine güven ve bağımsız hareket edebilme becerilerinin gelişmediği görülmüştür.

Çocuğun hayatında en önemli yer tutan mikrosistem etkenleri ise okul ve akran gruplarıdır. Okul ortamı, fiziki koşulları, öğretmen ve idarecilerin tutum ve davranışları akran zorbalığına zemin hazırlayıcı veya önleyici olabilmektedir. İdarecilerin zorbalık davranışlarını görmezden gelmeleri, disiplin için fiziksel cezanın kullanılması, okul bahçesi ve diğer birimlerin yetersiz denetimi gibi faktörlerin eğitim öğretim sistemi içinde çocukların kendilerini ne kadar rahat hissettiklerini etkilemektedir. Bu da akran zorbalığı ile yakından ilişkilidir. Okulun fiziksel mekanlarının yetersiz denetimi ya da okul mevcudunun fazla olması birer risk faktörüdür (Doğan, 2010). Nitekim Kartal' ın (2008) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin zorbalığa en çok sınıfta ve okul bahçesinde maruz kaldıkları, Dikbıyık ve Yılmaz (2016) tarafından yapılan çalışmada ise zorbalık davranışının en çok sınıfta ve koridorda gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Ayrıca okulların öğrenci sayısı arttıkça denetim azaldığı için akran zorbalığı artmaktadır. Zorbalık davranışına maruz kalan (kurban) öğrenciler arkadaş gruplarından dışlanmakta, arkadaş sayıları az, arkadaşlık kaliteleri yetersiz, sınıf içinde de dışlanana, reddedilen ve yalnızlaşan bireyler haline gelmektedir.

2.5.1.2. Mezosistem

Çocuğun etkileşim halinde bulunduğu iki veya daha fazla mikrosistemin kendi arasındaki etkileşimi içermektedir. Aile-akran ilişkisi, aile-öğretmen ilişkisi, aile-okul yönetimi ilişkisi en temel yapılardır. Okulda arkadaşları ile sorun yaşayan bir çocuğun ailesi ile olan ilişkisi de bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir. Aile çocuğun arkadaş grubunu bilmiyorsa, okul ile iletişim halinde değilse, evde çocuğun ödevleri ile ilgilenmiyorsa bu sistemde bir problem yaşandığını göstermektedir.

Pozitif aile-okul ilişkisi çocuğun akademik başarısını etkilemektedir. Ancak yetersiz ya da zayıf aile-okul ilişkisi sonucunda aileler çocuklarının akademik başarılarını ve gelişimlerini takip edememekte, öğretmen de çocuğun göstermiş olduğu saldırgan davranışlar hakkında aile ile iletişim kurmakta zorlanmaktadır. Bu durumların paylaşılması çözüm için çok önemlidir.

2.5.1.3. Ekzosistem

Çocuğun doğrudan içinde bulunmamasına rağmen gelişimini dolaylı olarak etkileyen etkileşimlerdir. Anne babanın çalışma durumu, iş yerindeki pozisyonu, iş yerindeki stres durumu, eğitim sistemi ile ilgili İl- İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin aldıkları ve uyguladıkları kararlar gibi (Doğan, 2010) Çocuk direkt etkilenmez, ancak kendi sistemleri ile olan etkileşiminden ortaya çıkan pozitif ya da negatif etkileri hisseder (Ünlü Kaynakçı ve Mesutoğlu, 2018).

2.5.1.4. Makrosistem

Bireyi dolaylı olarak etkileyen, bireyi çevreleyen, toplumdaki kültürel değerler, inanç sistemleri, bireylerin yaşam biçimleri, sosyal ve ekonomik durumları ile yasaları kapsamaktadır (Doğan, 2010 ; Ünlü Kaynakçı ve ark., 2018). Doğrudan çocuğu etkilememekte birlikte, çocuğun içinde yaşadığı ekonomik, sosyal ve toplumsal çevreyi belirlemekte, çocuk da bu çevreden etkilenmektedir. Bu sistemin en büyük yapı taşlarından birisi de medya (Televizyon, film, internet gibi) olup, medyanın çocuklar ve ergenler üzerindeki olumsuz etkileri bulunmaktadır. Şiddetin toplumsal olarak kabul gördüğü toplumlarda da akran zorbalığının arttığı görülmektedir. Çocuğun içinde yaşadığı çevrenin (mahalle) çocuğun davranışları üzerinde doğrudan etkisinin olduğu görülmüştür. Şiddetin ve yoksulluğun fazla olduğu, “normal” olarak kabul gördüğü semtlerde yaşayan çocukların diğer yaşlılarına oranla daha fazla gelişimsel sorunlar yaşadıkları görülmüştür.

2.5.1.5. Kronosistem

Bu sistem çocuğun içinde büyüdüğü ve yaşadığı çevrede zaman içerisinde yaşanan değişimlerin çocuğun gelişimini ne derece etkilediğini göstermektedir. İlkokula

başlamak, ergenlik gibi durumlar normatif olup, boşanma, ebeveynin ölümü, taşınma gibi geçişler ise normatif olmayan süreçlerdir (Doğan, 2010).

Kale ve Demir (2017) tarafından yapılan bir çalışma sonucunda, anne babanın birlikte ya da ayrı yaşama durumlarının akran zorbalığı açısından anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne babası ayrı olan öğrencilerin daha fazla zorba durumunda oldukları belirtilmiştir. Başka bir araştırmada ise boşanmış tek ebeveynli ailelerin çocuklarının birlikte yaşayan ailelerin çocuklarına oranla 1,5 kat daha fazla zorbalığa uğradıkları belirtilmiştir (Kartal, 2008).

2.5.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Zorbalık davranışının nedenleri ile ilgili en bilinen teori sosyal öğrenme teorisidir. Albert Bandura teoriyi davranışsal, çevresel ve bilişsel belirleyicilerin etkileşim halinde olması olarak tanımlamıştır. Bireydeki davranışların gelişmesi ve sürdürülebilmesi için okul, aile ve akran grupları gibi çevresel etmenler önemli yere sahiptir. Bandura okulun bulunduğu çevrenin saldırganlığı başlatan ve besleyen bir etken olduğunu, çocukların amaçlarına ve isteklerine ulaşmak için saldırganlığı bir araç olarak kullandıklarını belirtmiştir. Zorba birey için üç pekiştireçten bahseden Bandura bunların; dışarıdan gelen pekiştireçler (sosyal veya somut ödüller), dolaylı pekiştireçler (anne-baba gibi rol model olan kişilerin saldırgan davranışları) ve kendi kendini pekiştirmeler olduğunu belirtmiştir (Gür, 2019). Sosyal öğrenme kişi ve çevresinin birbirinden bağımsız değil kişi ve çevresinin etkileşim içinde olarak birbirini belirlediğini savunmaktadır. Belirsizlik içeren durumlarda insanlar diğerlerini izleyerek, onların verdikleri kararlarla paralel hareket etmektedirler (Öztürk, 2018). Bandura'nın sosyal öğrenme kuramında modelleme yoluyla öğrenme dikkat, elde tutma, motivasyon ve üretim olarak dört temel süreci içermektedir. Dikkat süreci; modelleme yoluyla öğrenmenin ilk basamağı olan dikkat, modellenecek davranışa dikkat etmek, bu davranışı doğru algılamayı içermektedir. Tutma süreci; etkili bir modelleme sürecine ulaşabilmek için Bandura elde edilen bilginin belleğe kaydedilmesi ve bu modelin doğru bir şekilde hatırlanması gerektiğini belirtmektedir. Motivasyon süreci; gözlem yağan bireylerin davranışlarının da öğrenildiği, benzer davranışlar sergileyerek bu davranışların pekiştirildiği süreçtir. Üretim süreci; Belleğe kaydedilen ve hatırlanan davranışların uygulandığı süreçtir (Kılınç ve ark., 2018, s:133-134). Sosyal öğrenme kuramında saldırganlık öğrenmeye dayandırıldığı için, bireyi saldırganlığa iten

sebeplerin içsel değil dışsal yani çevresel olduğu belirtilmektedir (Hasta ve Güler, 2013).

Zorbalık yapan kişiler yaptıkların davranışların suçluluk hissinden kurtulmak için zarar verici davranışları sosyal olarak kabul edilebilir duruma getirmeye çalışma, neden oldukları zararların etkilerini dikkate almama, çarpıtma ya da kurbanı suçlama stratejileri geliştirmektedirler (Gökkaya ve Tekinsav Sütçü, 2018a). Bandura' nın sosyal öğrenme kuramında aile içi iletişim bozuklukları, anlaşmazlıklar çocukların ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ki cezalandırıcı ve destekleyici olmayan ebeveyn tutumunda çocuklardaki zorbalık davranışının arttığı, aşırı koruyucu ve az denetleyici ebeveyn tutumunda ise zorbalığa maruz kalmanın arttığı görülmektedir (Gürhan, 2017).

Olweus sosyal öğrenme teorisine dayanarak; zorbalığın diğer çocuklar üzerinde daha baskın olmaya ihtiyaç duyduklarını, zorbalığa uğrattıkları kurban konumundaki kişilerin de kendilerini daha zayıf hissetmelerini sağlayarak onları kontrolünü sağladıklarını belirtmiştir (Gür, 2019).

Bosworth, Espelage ve Simon (1999) yaptıkları çalışmada ergenliğin ilk yıllarında görülen zorbalık ile sosyal bağlanma arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Aile içindeki çatışmalar, zayıf bağlar, yönetim biçimleri ve diğer çevresel etkenler bireylerin kişiliklerini etkilemektedir.

2.5.3. Bağlanma

Gelişim dönemleri açısından 0-2 yaş dönemindeki kazanımlardan birisi de bağlanmadır. Bu dönemde bebekte birincil derecedeki bakıcına karşı bir sevgi bağı oluşması beklenmektedir. Bu bağlanmanın niteliği yaşamın ilerleyen dönemlerini etkileyen önemli bir faktördür. Sağlıklı bir bağlanmanın kurulamaması durumunda yaşamın daha sonraki dönemlerinde olumsuz benlik algısı, sorunlu arkadaşlık ilişkileri, empatik düşünmede yetersizlik, suça meyilli olma, yakın ilişkiler kuramama gibi birçok farklı alanda kendini göstermektedir.

John Bowlby bağlanmayı, bir kişinin hastalandığında, korktuğunda ya da yorulduğunda başka bir figürle ilişki kurmak ya da yakınlık aramak için duyulan istek ve duygusal bağ olarak tanımlamıştır.

Ainsworth ise yaşamımızda özel bir yere sahip olan insanlar için hissedilen, etkileşim içinde olduğumuzda kendimizi mutlu hissettiğimiz, zor zamanlarımızda yakınlıkları ile rahatlamamıza yardımcı olan duygusal bir bağ olarak tanımlamıştır.

Bağlanma iki taraflı bir ilişkiyi içermektedir. Güvenli bağlanan bebeklerin annelerinin duyarlı ve çocuklarının isteklerine olumlu tepkiler veren kişiler oldukları belirtilmiştir. Bebek bu şekilde anneyi güvenli üs olarak algılamakta ve çevreyi daha rahat ve güvenle keşfetmektedir. Ancak tutarsız tepki veren, ulaşılamaz ya da tepkisiz, aşırı müdahaleci annelerin çocukları da kaygılı-kararsız bağlanma biçimine sahip olmaktadır.

Bebeğin bağlanma biçimi ile kişilik gelişimi arasında çok güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bağlanma; ileriki yaşantılarda ortaya çıkabilecek olan kendine zarar verme, madde bağımlılığı, ihmal, istismar etme ya da edilme, şiddet eğilimi gibi psikopatolojilerle ilişkilidir. Yaşamın ilk yıllarında kurulan güvenli bağlanmanın ileriki yıllarda çocuğun akranlarıyla olan ilişkisinde koruyucu bir faktör olmaktadır (İlgar ve İlgar, 2018). Çocuğun bakımı konusunda tutarsız davranışlar sergileyen ve buna paralel olarak da çocuk ile ebeveyn arasında kaygılı bağlanma biçimine sahip olan çocukların hem kurban hem de zorba olma düzeylerinin diğerlerinden yüksek olduğu belirlenmiştir. Kaygılı bağlanma biçiminin akranlar arasında yaşanan çatışmaların çözümünde güçlükler yol açtığı da saptanmıştır (Bolat ve ark., 2011).

Kaplan (2013) yaptığı çalışmada, saldırganlık davranışı ile ebeveyn bağlanma arasında bir ilişki tespit etmiş olup güvensiz bağlanma biçimine sahip olan öğrencilerin güvenli bağlanma biçimine sahip olan öğrencilere oranla daha fazla saldırganlık davranışları sergiledikleri sonucuna varmıştır.

Çelik (2006) tarafından yapılan bağlanma stilleri ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada fiziksel saldırganlık ile korkulu, saplantılı ve kaygılı bağlanma biçimi ile doğrudan ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak güvenli bağlanma biçimi ile saldırganlık davranışı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

2.6. Akran Zorbalığının Bireyler Üzerindeki Kısa ve Uzun Dönem Etkileri

Akran zorbalığının etkisi ile ilgili yapılan araştırmalar, zorbalığın fiziksel, sosyal ve psikolojik yaşamı olumsuz yönde etkilediğini ve gelecekteki yaşam için risk oluşturduğunu göstermiştir (Ekşisu, 2014). Akran zorbalığına maruz kalan öğrenciler kısa dönemde okula devamsızlık, sosyal ilişkilerde azalma, okul kurallarına uymama, depresyon, intihar girişimlerinin yanı sıra uzun dönemde benlik saygısında düşme, depresyon düzeyinde artma görülmektedir. Okul yıllarında maruz kalınan zorbalığın etkileri o yıllarla sınırlı kalmayıp, daha sonraki yaşantılarını da etkilemektedir (Öztürk ve ark., 2019). Okullardaki saldırganlık ve şiddet sadece kurbanları değil, zorba

öğrencileri de etkilemekte, önemli sonuçlar doğurmaktadır. 8-10 yaşlarındaki erken dönem saldırgan davranışların yaşamın ileriki dönemlerindeki şiddet ve suçluluğun en önemli yordayıcısı olduğu görülmüştür. Çocuk döneminde saldırganlığı ergenlik döneminde fiziksel saldırı, okuldan kaçma, okulu bırakma, kronik şiddet, depresyon ve suça yönelik davranışların zeminini oluşturmaktadır (Dilekmen ve ark., 2011). Olweus tarafından yapılan bir çalışmada 6. ve 9. sınıflarda zorba olarak tanımlanan çocukların %60' ının 24 yaşına geldiklerinde en az bir defa yasal düzeyde sorun yaşadıkları ve emniyet kayıtlarına geçtikleri tespit edilmiştir (Ünalnış ve Şahin, 2012). Uzunlamasına (boylamsal) yapılan çalışmalarda ise fiziksel saldırganlığın akademik başarıda zayıflama, şiddet içeren sonuçlar, alkol bağımlılığı, madde kullanımı, eşe yönelik şiddet, işsizlik, boşanma, sorunlu ebeveynlik ve psikolojik rahatsızlıklar gibi uzun dönemde sonuçlara neden olmaktadır (Dilekmen ve ark., 2011).

Okuldaki akran zorbalığına ilişkin çalışmalar, birçok zihinsel problemin, depresyon, anksiyete, psikosomatik şikayetler, gece ıslatması (Gürhan, 2017), kekemelik, şifreleme, intihar düşünceleri, davranış bozukluğu, bipolar bozukluk, alkol ve madde kullanım bozuklukları gibi zorbalık veya mağduriyetle ilgili olduğunu göstermiştir. Zorbalık literatüründe en çok ilgilenilen psikopatolojilerden biri depresyondur. Kesitsel çalışmalar zorba ya da mağdur olmanın depresyon, intihar girişimi ve düşünce ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Tural Hesapçioğlu ve ark, 2018).

Zorbalık mağduru olan çocukların soğuk algınlığı gibi yaygın somatik sorunlar veya baş ağrısı, karın ağrısı veya uyku sorunları gibi psikosomatik problemler için daha yüksek risk altında oldukları ve sigara içmeye daha yatkın oldukları bulunmuştur. Mağdurların ayrıca daha sık kaygı bozukluğu veya depresyon geliştirdiği bildirilmiştir. Ayrıca zorbalık mağdurlarının ergenlik döneminde kendine zarar verme ya da intihar düşüncesinin oluşma riski önemli ölçüde artmaktadır. Ayrıca, ilkokulda zorbalığa maruz kalmanın hem sınırdaki kişilik semptomlarını hem de ergenlik döneminde halüsinasyonlar veya sanrılar gibi psikotik bozuklukları öngördüğü bulunmuştur. Araştırmalarda, çeşitli zorbalık biçimlerine uzun süre boyunca (kronik zorbalık) maruz kalanların daha olumsuz etkiler gösterme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir (Wolke ve Lereya, 2015).

Kaltiala-Heino ve ark. (2010), zorbalığa dahil olmanın depresyonu öngörüp öngörmediğini ve depresyonun orta ergenlikte zorbalığa karışmayı öngörüp öngörmediğini analiz etmek için iki yıllık bir izleme çalışması yapmış, zorbalık mağduriyetinin depresyonla sonuçlanan travmatize edici bir olay olabileceği sonucuna

varılmıştır. OECD' nin (2017) 2015 yılı raporunda 53 ülke arasından Kore, Türkiye ve İngiltere' de üç zorba öğrenciden birinin yaşamından memnun olmadığı bildirilmiştir.

BÖLÜM 3

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Veri Toplama Araçları

3.1.1. Genel Bilgi Formu

Bu formun kullanılma amacı çalışmaya katılan öğrencilerin aile bilgilerine ulaşmaktır. Bu bilgilere anne babanın eğitim durumu, mesleği, evde konuşulan dil, çocuğun uyruğu, çocuğun aile içinde alınan kararlara katılım durumu, ebeveynlerin çocuklarının davranışına karşı gösterdikleri tepkileri içeren dokuz maddeden oluşan bu form ile ulaşılabilecektir.

3.1.2. Akran Zorbalığı Anketi

Bu anket PİŞKİN tarafından 2002 yılında geliştirilmiştir. Anket, ilköğretim dördüncü sınıf ve üzeri sınıflara devam eden öğrencilere uygulanabilmektedir. Anketin geliştirilme aşamasında akademisyen, öğretmen ve öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu görüş ve öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak; dil, ifade ve anlaşılabilirlik yönlerinden kontrol edilebilmesi için farklı sosyo-ekonomik düzeyleri temsil eden okullarda pilot uygulamalar yapılmıştır. Bu anket ile ankete katılan bireyleri kurban, zorba nötr ya da zorba/kurban olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır. Anket ile zorbalığa uğrama sıklığı, en çok zorbalığa uğranan yerler, zamanlar zorbalığı kimin yaptığı, zorbalığa uğrayan çocuğun ne yaptığı, neler hissettiği gibi soruları içeren 35 maddeden oluşmaktadır. Anketin uygulanabilmesi için Prof. Dr. Metin PİŞKİN ile mail yoluyla irtibata geçilmiş ve gerekli onay alınmıştır. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü izin sürecinde Ek 6' da verilen anketin orijinal halinin bazı bölümlerinde değişiklik yapılarak soru sayısı 34' e indirilmiş ve bazı açıklamalar anketten çıkarılmıştır (Ek 5).

3.2. Çalışma Grubu ve Örneklemi

Çalışmamız Ankara'nın üç farklı ilçesinden belirdeğimiz Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu, Mamak Ortaokulu ve Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu'nda öğrenim gören 5.sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Tablo 1'de

çalışmamıza katılan öğrencilerin hangi okulda okuduklarına ve cinsiyetlerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubun Okul ve Cinsiyetine İlişkin Özellikler

Okul Adı	Cinsiyet	N	%
Mamak Ortaokulu	Kız	37	44,6
	Erkek	46	54,4
	Toplam	83	
Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu	Kız	46	51,1
	Erkek	44	48,9
	Toplam	90	
Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu	Kız	16	49,7
	Erkek	10	50,3
	Toplam	26	

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmamıza Mamak Ortaokulu’ndan 83, Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu’ndan 90 ve Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu’ndan 26 olmak üzere toplam 199 5.sınıf öğrencisi katılmıştır. Toplamda 99 kız öğrenci ve 100 erkek öğrenci katılmış olup öğrencilerin cinsiyetlerine göre üç okul için de hemen hemen eşit dağıldığı görülmektedir.

3.3. Verilerin Analizi ve Yöntem

Çalışmamızda 5.sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalmaları ve akran zorbalığı yapmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma grubumuz Ankara’nın üç farklı bölgesinde öğrenim göre 5.sınıf öğrencileri içinden kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Veri analizleri SPSS 25 ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle hangi okuldan kaç öğrenci akran zorbalığına maruz kalmış ya da akran zorbalığı yapmış cinsiyetlerine göre sayıları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler ki-kare testi ile incelenmiştir. Burada akran zorbalığının cinsiyet, anne-babanın eğitim düzeyi, birlikte yaşama durumu, anne babanın çalışma durumu, ailede alınan kararlarda çocuğa fikrinin sorulması değişkenleri ile arasındaki ilişkiler test edilmiştir. İlişki miktarlarına ve ilişkinin yönüne nitel değişkenlere uygulanan Phi-Cramer’s V katsayıları hesaplanarak bakılmıştır. İki değişken arası oran ölçüsü ODDS Ratio değeri yorumlanmıştır.

Zorbalık türü, zorbalığın kimler tarafından yapıldığı, okulun hangi alanında zorbalık yapıldığı, çocukların zorbalığa verdiği tepkiler, neler hissettikleri, anne babanın ve okul yönetiminin zorbalığa verdiği tepkilerin frekans ve yüzde dağılımları sunulmuştur. Testler %5 anlamlılık düzeyinde yapılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde örnekleme yer alan öğrencilerin zorbalığa uğrama/zorbalık yapma oranları, bunları etkileyen faktörler, zorbalığa uğrayan öğrencilerin zorbalığa okulun hangi bölümünde uğradıkları, kimler tarafından zorbalığa maruz kaldıkları, neler hissettikleri, neler yaptıkları, kimlerle paylaştıkları, çocukların gözünden okul idaresi ve ailelerin zorbalığı önlemede ne derecede başarılı oldukları, ailelerin genel demografik özellikleri ile akran zorbalığı arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

4.1. Zorbalığın Yaygınlığına İlişkin Bulgular

Araştırmanın yapıldığı Mamak Ortaokulu, Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu ve Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu'nda çalışmaya katılan 5. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı uygulama sayıları ve yüzdeleri verilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan öğrencilerin hangi tür zorbalığa maruz kaldıklarına/uyguladıklarına dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Okul ve Cinsiyete Göre Akran Zorbalığına Uğrama/Zorbalık Yapma Durumuna Göre Dağılımı

Okul Adı	Cinsiyet	Akran Zorbalığına Uğradınız mı?				Akran Zorbalığı Yaptınız mı?			
		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Mamak Ortaokulu	Kız	11	13,3	26	31,3	4	4,9	33	39,8
	Erkek	18	21,7	28	33,7	7	8,4	39	46,9
	Toplam	29	35,0	54	65,0	11	13,3	72	86,7
Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu	Kız	19	21,2	27	30,0	1	1,1	45	50,0
	Erkek	28	31,1	16	17,7	10	11,1	34	37,8
	Toplam	47	52,3	43	47,7	11	12,2	79	87,8
Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu	Kız	12	46,2	4	15,3	0	0,0	16	61,5
	Erkek	9	34,7	1	3,8	2	7,7	8	30,8
	Toplam	21	80,9	5	19,1	2	7,7	24	92,3

Tablo 2 incelendiğinde Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu'ndan çalışmaya katılan öğrencilerden %52,3' ünün, Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu'

ndan çalışmaya katılan öğrencilerden %80,9' unun, Mamak Ortaokulu' ndan çalışmaya katılan öğrencilerden %35' inin akran zorbalığına maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Akran Zorbalığına Uğrama/Akran Zorbalığı Yapma Oranı

		Akran Zorbalığı Yapma		
		Evet	Hayır	Toplam
Akran Zorbalığına Uğrama	Evet	19	78	97
	Hayır	5	97	102
	Toplam	24	175	199

Tablo 3' te öğrencilere akran zorbalığına maruz kalmalarına ve akran zorbalığı yapmalarına ilişkin verdiği cevaplar; 199 öğrenciden 97'sinin akran zorbalığına maruz kalmadığını ve zorbalık yapmadığını göstermiştir. 78 öğrenci zorbalığa maruz kalmış 19 öğrenci ise hem maruz kalmış ve hem zorbalık yapmıştır. Sadece 5 öğrenci akran zorbalığına maruz kalmadığı halde zorbalık yapmıştır ve azınlığı oluşturmuştur. Akran zorbalığı yapanların akran zorbalığına maruz kalanlara oranı 0,247'dir ($24/97=0,247$).

Tablo 4. Akran Zorbalığına Uğrama/Akran Zorbalığı Yapma Ki Kare Testi

Değişkenler	Ki-Kare	p	Phi Değeri	ODDS Oranı
Akran Zorbalığı Yapma - Akran Zorbalığına Uğrama	10,11	0,001	0,225	4,726

Tablo 4 incelendiğinde akran zorbalığına maruz kalan çocuklar ile akran zorbalığı yapan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($P=0,001<0,05$). Phi değeri ise bu ilişkinin miktarını göstermektedir. Değişkenler arasında 0,225'lik düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

ODDS Ratio value incelendiğinde akran zorbalığına uğrayan çocukların zorbalık yapma olasılığı akran zorbalığına uğramayan çocuklara göre 4,726 kat fazladır.

Tablo 5. Zorbalığa Maruz Kalanların Zorbalık Türüne Göre Dağılımı

Zorbalık Türü	N	%
Sözel Zorbalık	66	68,0
Fiziksel Zorbalık	62	63,4
İftira	45	46,4
Dışlanma	35	36,1
Eşyalara Zara verme	35	36,1

Araştırmamıza katılan 199 öğrencinin 97' sinin zorbalık yaptığını bilmekteyiz. Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin %68 yüzdeyle en fazla sözel zorbalık yaptığını görüyoruz. Fiziksel zorbalık uygulayan öğrenciler de sözel zorbalık uygulayan öğrencilere yakın yüzdeye sahiptir. Öğrencilerin yarısından biraz daha azı iftiraya uğrayarak zorbalığa maruz kalmakta, dışlanarak ve eşyalarına zarar verilerek zorbalığa maruz kalan öğrenciler %36,1 yüzdeye sahip ve eşit sayıdadır.

Tablo 6. Zorbalık Yapanların Zorbalık Türüne Göre Dağılımı

Zorbalık Türü	N	%
Fiziksel Zorbalık	13	54,2
Sözel Zorbalık	11	45,8
İftira	9	37,5
Dışlanma	8	33,3
Eşyalara Zara verme	6	25,0

Tablo 6'da görüldüğü gibi zorbalık yapan öğrencilerin %54,2' lik yüzdeyle en çok fiziksel zorbalık yaptığı görülmektedir. Sözel zorbalık yapma yüzdesi de fiziksel zorbalık yüzdesinin biraz altında %45,8' lik yüzdeye sahiptir. İftira atarak ve dışlayarak zorbalık yapan öğrencilerin yüzdeleri birbirine yakın değerler almıştır. Öğrenciler en az eşyalara zarar vererek zorbalık yapmışlardır.

Tablo 5 ve Tablo 6 beraber incelendiğinde öğrencilerin maruz kaldıkları zorbalık türü ve uyguladıkları zorbalık türlerinin yüzdeleri birbirlerine yakın değerler almıştır.

Öğrencilerin maruz kaldığı zorbalık ile uyguladıkları zorbalık türleri birbirine yakın orana sahiptir.

4.2. Öğrencilerin Cinsiyetleri ile Akran Zorbalığı Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 7. Cinsiyete Göre Akran Zorbalığına Uğrama/Zorbalık Yapma Durumuna Göre Dağılımı

Cinsiyet	Akran Zorbalığına Uğradınız mı?		Akran Zorbalığı Yaptınız mı?	
	Evet N	Hayır N	Evet N	Hayır N
Kız	42	57	5	94
Erkek	55	45	19	81
Toplam	97	102	24	175

Tablo 8. Cinsiyet ile Akran Zorbalığına Uğrama Arasındaki İlişki

Değişkenler	Ki-Kare	p	Phi Değeri	ODDS Oranı
Cinsiyet/Akran Zorbalığına Uğrama	3,149	0,076		1,658
Cinsiyet/Akran Zorbalığı Yapma	9,128	0,003	-0,214	0,227

Tablo 7 ve 8 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetleri ile akran zorbalığına uğramaları arasında ilişki yoktur ($p=0,076>0,05$). Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre akran zorbalığına uğramaları 1,658 kat fazladır.

Yine cinsiyet değişkenini ele aldığımızda kızların ve erkeklerin akran zorbalığı yapmaları arasında istatistiksel olarak bir ilişki vardır ($p=0,003<0,05$). Bu ilişki 0,214 miktarında negatif yönlü düşük seviyede bir ilişkidir. Kız öğrencilerin akran zorbalığı yapması erkek öğrencilerin akran zorbalığı yapmasının 0,227 katıdır. Bu sonuca göre kız öğrencilerin akran zorbalığı yapmalarının erkek öğrencilere göre daha düşük olasılıkta olduğu söylenebilir.

4.3. Akran Zorbalığına Maruz Kalan Öğrencilerin Zorbalığın Farklı Boyutlarına İlişkin Bulguları

Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin zorbalığa okulun hangi alanında maruz kaldıkları, kimler tarafından zorbalığın yapıldığı, zorbalık yapanların sınıf düzeyleri, zorbalığa uğrayan çocukların neler hissettikleri, nasıl tepki verdikleri, zorbalık durumunu paylaşıp paylaşmama durumu/kiminle paylaştıkları, akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerle kimin ilgilendiği, zorbalık yapan çocuklar hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Zorbalığa Maruz Kaldığı Okul Alanlarına Göre Dağılımı

Zorbalığa Uğradıkları Alanlar	N	%
Sınıfta	44	24,0
Oyun alanı/bahçe	43	23,5
Kantinde	32	17,5
Koridorda	29	15,8
Lavabo/tuvalet	17	9,3
Spor salonu	11	6,0
Okul Yolunda	6	3,3
Okul Servisinde	1	0,5

Tablo 9' da zorbalığa maruz kalan öğrencilerin okulun hangi bölümünde maruz kaldıkları incelenmiştir. Öğrenciler en çok sınıfta (%24), oyun alanında ve okul bahçesinde (%23,5) zorbalığa maruz kalmışlardır. Kantinde ve koridorlarda zorbalığa maruz kalan öğrencilerin yüzdeleri birbirlerine yakın olup zorbalık yapılan alanları sıraladığımızda orta sınırlarda yer almaktadır. Öğrenciler en az lavabolarda, spor salonunda, okul yolunda ve okul servisinde zorbalığa maruz kalmışlardır.

Tablo 10. Öğrencilerin Kimler Tarafından Zorbalığa Maruz Kaldıklarına İlişkin Dağılımı

Zorbalık Yapan Öğrenciler	N	%
Bir Erkek Öğrenci	50	40,3
Bir Grup Erkek Öğrenci	33	26,6
Bir Kız Öğrenci	18	14,5
Bir Grup Kız Öğrenci	13	10,5
Kızlar ve Erkeklerden Oluşan Bir Grup	10	8,1

Tablo 10 incelendiğinde zorbalığa maruz kalan öğrencilere çoğunlukla bir erkek öğrenci tarafından zorbalık yapıldığı görülmektedir (%40,3). Öğrencilerin ikinci olarak bir grup erkek öğrenci (%26,6) tarafından zorbalığa maruz kaldıkları, kız öğrencilerin de tek başına zorbalık yapmasının grup halinde yapmasından daha çok olduğu tespit edilmiştir. Kız ve erkeklerden oluşan öğrenci grupları (%8,1) en az zorbalık yapan öğrencilerdir.

Tablo 11. Zorbalık Yapan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine İlişkin Dağılımı

Zorbalık Yapanların Sınıf Düzeyi	N	%
Büyük Sınıfta Okuyanlar	60	52,6
Sınıf Arkadaşları	40	35,1
Aynı Sınıf Düzeyinde Farklı Şubede Okuyanlar	14	12,3

Tablo 11 incelendiğinde zorbalık yapan öğrencilerin çoğunun büyük sınıflarda okuyan öğrenciler (%52,6) olduğu, bunun yanı sıra sınıf arkadaşları (%35,1) tarafından zorbalığa maruz kalan öğrencilerin de çoğunlukta olduğunu görmekteyiz. Aynı sınıf düzeyinde farklı şubelerde okuyan öğrencilerin en az zorbalık yapan öğrenciler olduğu tespit edilmiştir. Yani öğrencilerin çoğunluğu kendinden büyük öğrenciler tarafından ya

da sınıf arkadaşları tarafından zorbalığa maruz kalmaktadır. Öğrenciler farklı şubelerde okuyanlar tarafından daha az zorbalığa maruz kalmışlardır.

Tablo 12. Zorbalığa Uğrayan Çocukların Neler Hissettiklerine Göre Dağılımı

Zorbalığa Uğrayan Çocukların Hissettikleri	N	%
Korktum	22	10,40
Endişelendim	20	9,50
Üzüldüm	32	15,20
Moralim bozuldu	43	20,40
Öfkelendim	58	27,50
Kendimi güvensiz hissettim	12	5,70
Kendimi değersiz hissettim	24	11,40

Tablo 12 incelendiğinde zorbalığın, öğrencileri en çok öfkeliendirdiği görülmüştür (%27,5). Korku, endişe ve kendini değersiz hissetme değerleri birbirine yakın olup zorbalığa maruz kaldıklarında kendilerini güvensiz hissetmeleri en az yüzdeye sahiptir (%5,7).

Tablo 13. Zorbalığa Uğrayan Çocukların Nasıl Tepki Verdiklerine Göre Dağılımı

Zorbalığa Uğrayan Çocukların Verdiği Tepkiler	N	%
Ağladım	16	10,00
Kaçarak uzaklaştım	16	10,00
Görmezden geldim	33	20,60
Durmalarını söyledim	25	15,60
Arkadaşımdan yardım istedim	12	7,50
Bir yetiştikenden yardım istedim(öğretmen, müdür vb.)	23	14,40
Bende karşılık verdim	35	21,90

Zorbalığa maruz kalan çocukların verdiği tepkilere bakıldığında zorbalık yapan öğrencilere karşılık verme durumu en çok görülen tepkidir (%21,9). Yakın yüzdeye

sahip olarak ikinci sırada %20,60 öğrencinin bu durumu görmezden gelerek tepki vermesi gelmektedir. Öğrencilerin yapılan zorbalığa karşı uyarıda bulunma (%15,6) ve öğretmenlerine söyleme (%14,4) yüzde değerleri birbirine yakındır. Zorbalığa karşı ağlayan ve kaçarak uzaklaşan öğrenciler ise aynı orana (%10) sahiptir. En az olarak zorbalık mağduru öğrencilerin arkadaşlarından yardım istediği (%7,5) tespit edilmiştir.

Tablo 14. Zorbalığa Uğrayan Çocukların Bu Durumu Kiminle Paylaştıklarına Göre Dağılımı

Zorbalığa Uğrayan Çocukların Paylaştığı Kişiler	N	%
Hiç kimseye söylemedim	22	13,00
Arkadaşlarıma söyledim	35	20,70
Diğer öğretmenlere söyledim	8	4,70
Öğretmenlere söyledim	30	17,80
Rehber öğretmenine söyledim	9	5,30
Okul müdürü/müdür yardımcısına söyledim	4	2,40
Anneme/babama söyledim	43	25,40
Kardeşlerime söyledim	12	7,10
Akrabalarımaya söyledim	6	3,60

Zorbalığa maruz kalan çocukların bu durumu en çok anne babalarıyla paylaştıkları görülmektedir (%25,4). Arkadaşlarıyla (%20,7) ve öğretmenleriyle (%17,8) paylaşan çocukların da yaklaşık olarak eşit dağılım gösterdiği, en az oranda da olsa zorbalık durumunu kardeşleriyle (%7,1), diğer öğretmenlerle (%4,7), rehber öğretmenlerle (%5,3) ve akrabalarıyla (%3,6) paylaştıkları belirlenmiştir. %2,4 oranında ise okul müdürü/müdür yardımcısı ile paylaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 15. Zorbalığa Maruz Kalan Öğrencilerle İlgilenen Kişilere Göre Dağılımı

Zorbalığa Uğrayan Çocukla İlgilenen Kişiler	N	%
Hiç kimse	26	16,90
Arkadaşlarım	46	29,90
Öğretmenler	31	20,10
Okulun rehber öğretmeni	7	4,50
Okul müdürü/müdür yardımcısı	4	2,60
Annem/babam	29	18,80
Kardeşlerim	8	5,20
Akrabalarım	3	1,90

Tablo 15 incelendiğine zorbalığa maruz kalan çocuklarla arkadaşlarının en çok ilgilenen kişiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (%29,9). Öğretmenler (%20,1) ile anne babaların (%18,8) da zorbalığa uğrayan çocuklarla ilgilendiği, En az akrabalar (%1,9), okul müdürü/müdür yardımcısı (%2,6) ve okul rehber öğretmenin (%4,5) ilgilendiği tespit edilmiştir. Zorbalığa maruz kalan çocuklarla hiç kimsenin ilgilenmemesi %16,90 yüzdeye sahiptir.

Tablo 16. Zorbalığa Uğrayan Öğrencilerin Zorbalık Yapan Öğrenciler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Zorba Öğrenciler Hakkında Düşünceler	N	%
Güçlü oldukları için hayranlık duyarım	7	2,90
Şiddet uygulayanlardan korkarım	56	23,00
Şiddet uygulayandan nefret ederim	137	56,10
Bu konuda bir şey hissetmiyorum	44	18,00

Tablo 16 incelendiğinde zorbalığa uğrayan öğrencilerinin %56,1' inin şiddeti uygulayanlardan nefret ettiği, %23' ünün şiddet uygulayan öğrencilerden korktuğu, %18' inin ise bu konuda bir şey hissetmediği sonucuna varılmıştır. Güçlü oldukları için hayranlık duyan öğrenci sayısı ise en az orana sahiptir (%2,9).

Tablo 17. Zorbalığa Uğrayan Çocukların Başka Birine Zorbalık Yapıldığında Verdiği Tepkilere Göre Dağılımı

Zorbalık Yapıldığını Görünce Verilen Tepkiler	N	%
Tarafsız kaldım	2	1,20
Mağduru korumak istedim ama bir şey yapamadım	17	10,40
Şiddet yapana durmasını söyledim	43	26,20
Bir yetişkine haber vererek yardım istedim	58	35,40
Mağduru korumak için zorbaya karşı durdum	44	26,80

Tablo 17 incelendiğinde zorbalığa uğrayan çocukların %35,4' ünün birine zorbalık yapıldığında bir yetişkine haber verip yardım istediği, %26,8' inin mağduru korumak için zorbaya karşı durduğu, %26,2' sinin ise şiddet yapanı uyardığı, durmasını söylediği tespit edilmiştir. Tarafsız kaldığını ifade eden çocuklar %1,2' dir.

Tablo 18. Zorbalığa Uğrayan Öğrencilerin Zorba Çocukların Başkalarına Neden Zorbalık Yaptıklarıyla İlgili Düşüncelerine Göre Dağılımı

Zorba Öğrencilerin Neden Zorbalık Yaptıkları	N	%
Gösteriş yapmak, ilgi çekmek için	41	7,80
Güçlerini kanıtlamak için	69	13,10
Başkalarını incitmekten zevk aldıkları için	69	13,10
Eğlenceli olduğunu düşündükleri için	63	12,00
İntikam almak için	54	10,20
Vicdansız ve kötü çocuklar oldukları için	95	18,00
Başkaları da onlara şiddet uyguladığı için	31	5,90
Evlerinde şiddet gördükleri için	43	8,20
Şiddet içerikli filmler ve diziler izledikleri için	55	10,40
Nedenini bilmiyorum	7	1,30

Tablo 18’ de zorbalığa uğrayan öğrencilerin zorbalık yapan öğrencilerin neden zorbalık yaptıkları hakkında düşünceleri incelenmiştir. Öğrencilerin zorbalık yapan öğrencilerin neden zorbalık yaptıkları hakkındaki düşünceleri %18,00 ile vicdansız ve kötü çocuklar oldukları düşündükleri için, %13,10 güçlerini kanıtlamak ve başkalarını incitmekten zevk aldıkları için zorbalık yaptıklarını düşünmekte oldukları, %1,30’ unun ise nedenini bilmediğini ifade ettiği belirlenmiştir.

4.4. Akran Zorbalığı Yapan Çocuklara İlişkin Özelliklere Ait Bulgular

Tablo 19. Zorbalık Yapan Çocukların Neler Hissettiklerine Göre Dağılımı

Zorbalık Yapan Öğrencilerin Hissettikleri	N	%
Eğlenceliydi çok mutlu oldum	1	2,90
Onun bunu hak ettiğini düşündüm	5	14,30
Hiçbir şey hissetmedim	5	14,30
Kendimi kötü hissettim	12	34,30
Benden intikam almaya kalkışacaklarından korktum	3	8,60
Öğretmen ya da ailelere söyleyeceklerinden korktum	5	14,30
Zorbalık yaptığım kişiye acıdım	4	11,40

Tablo 19’da zorbalık yapan öğrencilerin neler hissettiklerine dair frekans ve yüzdeler verilmiştir. Zorbalık yapan çocukların %34,30’ u bu davranışından sonra kendisini kötü hissettiğini, %14,30’ unun hiçbir şey hissetmediği ve onun bunu hak ettiğini düşündüğü, %2,90’ ının ise bu davranışı eğlenceli bulduğu tespit edilmiştir.

4.5. Öğrencilerin Zorbalık ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin zorbalığı ne derecede ciddi bir sorun olarak gördükleri, zorbalığı önlemede okul idarecilerini ne derece başarılı buldukları, zorbalık nedeniyle okula olan sevgilerinde azalma olup olmadığı, okulda kendilerini ne derece güvende hissettikleri ile ilgili elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Zorbalığı Ciddi Bir Sorun Olarak Görmelerine İlişkin Dağılım

Zorbalık Ciddi Bir Sorun Mu?	N	%
Çok	70	35,2
Orta düzeyde	60	30,2
Çok az	27	13,6
Hiç	4	2,00
Bilmiyorum	38	19,1

Tablo 20 incelendiğinde öğrencilerin %35,2' sinin akran zorbalığını ciddi bir sorun olarak gördükleri, %2,00' sinin ise hiç ciddi bir sorun olarak görmediği tespit edilmiştir. Zorbalığı ciddi bir sorun olarak görmelerine ilişkin öğrencilerin %19,1' nin “bilmiyorum” yanıtını verdiği görülmüştür.

Tablo 21. Öğrenciler Okul İdarecilerini Zorbalığı Önlemede Ne Derece Başarılı Gördüklerine İlişkin Dağılım

Okul İdarecilerini Zorbalığı Önlemede Başarısı	N	%
Çok	50	25,1
Orta düzeyde	68	34,2
Çok az	27	13,6
Hiç	15	7,50
Bilmiyorum	39	19,6

Tablo 21 incelendiğinde öğrencilerin %34,2' sinin okul idarecilerinin zorbalığı önlemede “orta düzeyde” başarılı gördüğü, %25,1' inin “çok” başarılı gördüğü, %7,5' inin ise “hiç” başarılı görmediğini belirttiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 22. Öğrencilerin Zorbalık Yüzünden Okula Olan İlgileri veya Sevgilerinin Azalmasına İlişkin Dağılım

Zorbalık Yüzünden Okula Olan İlgileri/Sevgilerinin Azalması	N	%
Çok	37	18,6
Orta düzeyde	41	20,6
Çok az	61	30,7
Hiç	44	22,10
Bilmiyorum	16	8,0

Tablo 22 incelendiğinde öğrencilerin zorbalık nedeniyle okula olan ilgi ve sevgilerinin azalıp azalmama durumu incelenmiştir. Öğrencilerin %30,7' sinin sevgi ve ilgisinin “çok az” azaldığını belirttiği, %18,6' sının sevgi ve ilgisinin “çok” azaldığını belirttiği, %22,10' unun “hiç” cevabını verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 23. Öğrencilerin Kendilerini Okulda Güvende Hissetmelerine İlişkin Dağılım

Öğrencilerin Kendilerini Okulda Güvenli Hissetmesi	N	%
Çok	54	27,1
Orta düzeyde	69	34,7
Çok az	41	20,6
Hiç	19	9,50
Bilmiyorum	16	8,0

Tablo 23 incelendiğinde öğrencilerin %34,7' sinin kendilerini okulda “orta düzeyde” güvende hissettikleri, %9,5' inin kendini “hiç” güvende hissetmediği belirlenmiştir.

4.6. Demografik Özellikler ve Akran Zorbalığı Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Bu bölümde ebeveynlerin birlikte yaşayıp yaşamama, ebeveynlerin eğitim durumu, çalıma durumlarına göre zorbalığa maruz kalma ve zorbalık yapma durumlarına dair bulgular yer almaktadır. Ayrıca çocuğun hatalı davranışına karşı anne/babanın yaklaşımı, çocuğun okulda yaşadığı olumsuzlukları ailesi ile paylaşması durumlarına dair bulgularla aile içinde alınan kararlarda çocuğun fikrinin alınmasının akran zorbalığına uğrama/maruz kalma arasındaki ilişkiye dair bulgular yer almaktadır.

Tablo 24. Ebeveynlerin Birlikte Yaşama Durumu İle Akran Zorbalığı Arasındaki İlişki

Anne Babanın Birlikte Yaşama Durumu-Akran Zorbalığına Uğrama	N	Ki-Kare	Sd	P
Birlikte	180	0,497	2	0,780
Ayrı	15			
Anne/Baba Vefat	4			
Toplam	199			

Anne Babanın Birlikte Yaşama Durumu-Akran Zorbalığı Yapma	N	Chi-Square	sd	P
Birlikte	180	1,676	2	0,433
Ayrı	15			
Anne/Baba Vefat	4			
Toplam	199			

Tablo 24 incelendiğinde öğrencilerin ebeveynlerinin çok büyük çoğunluğu birlikte yaşamaktadır. Ebeveynlerin birlikte yaşama durumu ile öğrencilerin akran zorbalığına uğramaları ve akran zorbalığı yapmaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p=0,497>0,05$ / $p=0,433>0,05$).

Tablo 25. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Çalışma Durumu/Mesleği ile Akran Zorbalığı Arasındaki İlişki

Değişkenler	Ki-Kare	sd	P
Anne Çalışma Durumu-Akran Zorbalığı Yapma	4,192	4	0,241
Anne Çalışma Durumu-Akran Zorbalığına Uğrama	2,603	3	0,559
Baba Çalışma Durumu -Akran Zorbalığı Yapma	5,141	4	0,162
Baba Çalışma Durumu -Akran Zorbalığına Uğrama	7,392	4	0,060

Tablo 25’ te öğrencilerinin annelerinin çalışma durumu ile akran zorbalığına uğramaları ve akran zorbalığı yapmaları arasında ilişki bulunmamıştır ($p=0,241>0,05$ / $p=0,559>0,05$).

Öğrencilerinin babalarının çalışma durumu ile akran zorbalığına uğramaları ve akran zorbalığı yapmaları arasında ilişki bulunmamıştır ($P=0,162>0,05$ / $P=0,06>0,05$).

Tablo 26. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi İle Akran Zorbalığı Arasındaki İlişki

Değişkenler	Ki-Kare	sd	P
Anne Eğitim Düzeyi-Akran Zorbalığı Yapma	4,892	4	0,299
Anne Eğitim Düzeyi-Akran Zorbalığına Uğrama	1,644	4	0,801
Baba Eğitim Düzeyi-Akran Zorbalığı Yapma	0,805	4	0,938
Baba Eğitim Düzeyi-Akran Zorbalığına Uğrama	7,703	4	0,103

Tablo 26’ daki ki kare testinin sonucuna göre öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile akran zorbalığı yapmaları ve akran zorbalığına uğramaları arasında ilişki yoktur ($P=0,299>0,05$ / $P=0,801>0,05$).

Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile akran zorbalığı yapmaları ve akran zorbalığına uğramaları arasında ilişki yoktur ($P=0,938>0,05$ / $P=0,103>0,05$).

Tablo 27. Çocukların Okulda Yaşadığı Olumsuz Durumları Ailesiyle Paylaşmalarına İlişkin Dağılım

Çocukların Okulda Yaşadığı Durumu Ailesiyle Paylaşması	N	%
Annesi ile paylaşır	59	29,6
Babası ile paylaşır	6	3
Her ikisi ile de rahatlıkla paylaşır	128	64,3
Okulda yaşadığı olumsuzlukları bizimle paylaşmaz	6	3,00

Tablo 27’ de çocukların okulda yaşadığı olumsuz durumları %64,3 ile her iki ebeveyn ile de paylaştığı, %3,00’ inin ise okulda yaşadığı olumsuzlukları ailesi ile paylaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 28. Annenin Çocuğun Hatalı Davranışa Karşı Tutumuna İlişkin Dağılım

Annenin Tutumu	N	%
Neden böyle davrandığını bulmaya çalışırım	47	23,6
Yaptığı davranış ile ilgili onunla konuşurum	149	74,9
Cezalandırırım	3	1,5

Tablo 29. Babanın Çocuğun Hatalı Davranışa Karşı Tutumuna İlişkin Dağılım

Babanın Tutumu	N	%
Neden böyle davrandığını bulmaya çalışırım	38	19,1
Yaptığı davranış ile ilgili onunla konuşurum	147	73,9
Cezalandırırım	8	4,00

Tablo 28 ve Tablo 29 incelendiğinde çocuğun hatalı davranışlarına karşı anne tutumu (%74,9) ve babanın (%73,9) yaptığı davranış ile çocukla konuşma tutumları birbirine yakın yüzdelerle sahiptir. Yaptığı davranıştan dolayı çocuğu cezalandırma oranı ise annelerde %1,5, babalarda %4,00’ tür.

Tablo 30. Ailede Karar Alınırken Çocuğun Fikrinin Alınması ile Akran Zorbalığına Uğrama İlişkisi

Aileye Ait Kararlar Alırken Çocuğun Fikri Alınıyor Mu-Akran Zorbalığına Uğrama	N	Ki-Kare	sd	P
Çocuğu İlgilendiren Konularda Fikrini Alırız	92	2,135	2	0,344
Hem Kendisini Hem De Ailemizi İlgilendiren Konularda Fikrini Alırız	105			
Tüm Konularda Anne-Baba Olarak Sadece Biz Karar Alırız	2			
Toplam	199			

Tablo 31. Ailede Karar Alınırken Çocuğun Fikrinin Alınması ile Akran Zorbalığı Yapma İlişkisi

Aileye Ait Kararlar Alırken Çocuğun Fikri Alınıyor Mu-Akran Zorbalığı Yapma	N	Ki-Kare	sd	P
Çocuğu İlgilendiren Konularda Fikrini Alırız	92	1,215	2	0,545
Hem Kendisini Hem De Ailemizi İlgilendiren Konularda Fikrini Alırız	105			
Tüm Konularda Anne-Baba Olarak Sadece Biz Karar Alırız	2			
Toplam	199			

Tablo 30 ve Tablo 31 incelendiğinde 105 ailenin hem aileyi hem de çocuğu ilgilendiren konularda çocukların fikrini aldığını görmekteyiz. Çocuğu ilgilendiren konularda çocuğun fikrini alan aile sayısı ise 92'dir. Sadece 2 aile karar alınırken çocuklarının fikrini almadığını belirtmiştir.

Aileye ait karar alınırken çocuğun fikrinin alınmasıyla çocukların akran zorbalığına uğramaları arasında ilişkiye baktığımızda ki kare testinin sonucuna göre ilişki yoktur ($p=0,344>0,05$). Yine aileye ait karar alınırken çocuğun fikrinin alınmasıyla çocukların akran zorbalığı yapmaları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P=0,545>0,05$).

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

5.sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalmaları ile ilgili yapılan çalışmada elde edilen bulgular literatürde yapılan diğer çalışmalar çerçevesinde tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma Ankara ilindeki üç farklı ortaokula devam eden 99 kız öğrenci 100 erkek öğrenci katılmış olup öğrencilerin cinsiyetlerine göre üç okul için de eşit dağıldığı görülmektedir. Çalışmaya Mamak Ortaokulu' ndan 83, Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu' ndan 90 ve Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu' ndan 26 olmak üzere toplamda 199 5.sınıf öğrencisi katılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden 42 kız ve 55 erkek öğrenci olmak üzere 97 öğrencinin akran zorbalığına uğradığı, 5 kız ve 19 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 24 öğrencinin akran zorbalığı yaptığı belirlenmiştir.

Yenimahalle Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu' ndan çalışmaya katılan öğrencilerden %52,3' ünün, Çankaya Münevver Öztürk Ortaokulu' ndan çalışmaya katılan öğrencilerden %80,9' unun, Mamak Ortaokulu' ndan çalışmaya katılan öğrencilerden %35' inin akran zorbalığına maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Gökkaya ve Tekinsav Sütçü (2018b) 5.-8. sınıflara devam eden 1740 öğrenci ile yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin %2,8' inin zorba, %34,9' unun ise kurban statüsünde yer aldıklarını belirlemişlerdir.

Akran zorbalığı yapma ile akran zorbalığına uğrama arasındaki ilişki incelenmiş olup istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Akran zorbalığına uğrayan çocukların zorbalık yapma olasılığının zorbalığa uğramayan çocuklara oranla 4,726 kat fazla olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4).

Akran zorbalığına maruz kalan çocukların ilk sırada %68 ile sözel zorbalığa, ikinci sırada ise %63,4 ile fiziksel zorbalığa maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Tablo 5). Ancak zorbalık yapan öğrencilerin %54,2' sinin fiziksel zorbalık, %45,8' inin sözel zorbalık yaptığı belirlenmiştir (Tablo 6). Araştırma bulguları Totan ve Yöndem (2007) tarafından yapılan çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Akran zorbalığına maruz kalma %51,04 sözel zorbalık, %28,37 sosyal zorbalık, %13,93 fiziksel zorbalık

şeklinde; akran zorbalığı yapma da aynı sıra ile %41,37 sözel zorbalık, %28,74 sosyal zorbalık, %18,4 fiziksel zorbalık olarak sıralanmıştır.

Gökler (2007) tarafından yapılan çalışmada ise %94,94 ile öğrencilerin sözel zorbalığa uğradıkları ilk sırada yer alırken, ikinci sırada ise fiziksel zorbalığa maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile akran zorbalığına uğramaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,076>0,05$). Ancak erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla zorbalığa uğradıkları belirlenmiştir. Aynı tabloda (Tablo 7 ve Tablo 8) cinsiyet değişkeni ile akran zorbalığı yapma arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin akran zorbalığı yapmalarının erkek öğrencilere göre daha düşük olasılıkta olduğu, erkek öğrencilerin daha fazla zorbalık yaptıkları tespit edilmiştir. Literatürde araştırma bulgularını destekleyen çalışmalar olduğu gibi araştırma bulgularından farklılık gösteren çalışmalar da bulunmaktadır.

Kapıcı' nın (2004) 4. ve 5. sınıfa devam eden toplamda 206 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmada cinsiyet ile zorbalığa maruz kalma arasında bir ilişki olup olmadığı da araştırılmış olup erkek öğrencilerin sözel zorbalığa kız öğrencilerden daha fazla maruz kaldıkları, zorbalığın diğer türlerinde ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Yapılan çalışmada sosyoekonomik düzey, sınıf ve cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirtilmiştir.

Yapılan farklı çalışmalarda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek oranda zorba davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir (Erdik ve Özpınar, 2015 ; Ergül Topçu ve Dönmez, 2015 ; Çelebi ve Aliyev, 2017 ; Öztürk ve Öztürk, 2019 ; Kılıç, 2017 ; Burnukara ve Uçanok,2012 ; Kurt, 2019).

Kartal ve Bilgin (2012) tarafından yapılan çalışmada ise kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla zorbalığa uğradıkları belirlenmiştir. Zorbalık yapma bakımından ise erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla zorbalığa başvurdukları tespit edilmiştir.

Dilekmen ve ark. (2011) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni ile saldırganlık davranışı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Gür (2019) tarafından yapılan çalışmada da zorba/ kurban/ zorba-kurban olma durumuna göre kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Artan ve ark. (2019) akranlar arasındaki şiddeti öğrencilerin cinsiyetlerine göre değerlendirmiş, cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($\chi^2=0,863$; $df=3$; $p=0,834$).

Erkek öğrencilerin zorbalık sürecine daha aktif katıldığı, erkek öğrenciler zorba statüsünde daha fazla yer alırken kız öğrencilerin savunucu ve izleyici statüsünde yer aldığı tespit edilmiştir (Ergül Topçu ve Dönmez, 2015). Gökkaya ve Tekinsav Sütçü (2018b) tarafından yapılan başka bir çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmış olup, erkek öğrencilerin zorba statüsünde (%3,6) kız öğrencilerin ise kurban statüsünde (%36,1) yer alma oranlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Erkek öğrencilerin zorba davranışlarının genelde fiziksel zorbalık, kız öğrencilerin ise sözel zorbalık uyguladıkları belirlenmiştir (Gür, 2019 ; Gökkaya ve Tekinsav Sütçü, 2018b ; Kurt, 2019). Çelebi ve Aliyev (2017) 1062 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirdikleri araştırmalarında fiziksel zorbalığın (doğrudan) daha çok erkek öğrenciler tarafından yapıldığı, kız öğrencilerin ise daha çok sözel (dolaylı) zorbalık yaptığı belirlenmiştir. Tüm statülerde (zorba, kurban, zorba/kurban, izleyici) erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Burnukara ve Uçanok (2012) tarafından yapılan benzer bir çalışmada ise akran zorbalığına maruz kalmada kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Aynı çalışmada kızların daha çok sözel zorbalığa erkeklerin ise fiziksel zorbalığa maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Sağlam ve İkiz (2017) tarafından 400 ortaokul öğrencisi (5., 6., 7. ve 8. sınıf) ile yapılan çalışmada öğrencilerin şiddet eğilimleri ile okula bağlılık düzeyleri incelenmiş, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla şiddete eğilimli oldukları tespit edilmiştir.

Hesapçıoğlu ve Tural (2018) çocukların liseye giriş puanları ile akran zorbalığı arasındaki ilişki incelemiş, düşük dereceli bir öğrenci ve erkek olmanın zorbalık döngüsüne dahil olma riskini artırdığını belirlemiştir.

Öğrencilerin zorbalığa en çok sınıfta (%24) ve oyun alanı/bahçede (%23,5) maruz kaldıkları, en az okul yolu (%3,3) ve serviste (%0,5) maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Tablo 9). Öğrenciler en çok okulda fazla vakit geçirdikleri sınıf, oyun alanları gibi ortak kullanım alanlarında zorbalığa maruz kalmışlardır. Tablonun geneline baktığımızda en az zorbalığın yapıldığı yerler okul dışında kalan alanlardır. Çocukların gün içinde bir arada oldukları ve daha uzun süreli zaman geçirdikleri, etkileşim halinde oldukları okul içi mekânlarda akran zorbalığına daha fazla maruz kaldıkları düşünülmektedir. Araştırmanın bulgularını destekleyen çalışmalar bulunmaktadır.

Dikbıyık ve Yılmaz (2016) tarafından Tekirdağ ilinde 7. Sınıf, 9. Sınıf ve 11. Sınıfa devam eden 650 öğrenci ile yapılan çalışmada çocukların en çok sınıfta (%37,5),

koridorda (%12,9) ve oyun alanında (%10,7) zorbalığa maruz kaldıkları, en az ise spor salonu (%2,1) ve okul servisinde (%2,3) maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Albayrak ve ark. (2016) tarafından ortaokula devam eden öğrencilerle yapılan çalışmada akran zorbalığının genel olarak okulun içindeki bölümlerde meydana geldiği, özellikle öğretmen veya benzeri bir otoritenin olmadığı zamanlarda gerçekleştirildiği belirlenmiştir.

Kılıç (2017) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin en çok sınıf içinde (% 23,5) ve okulun bahçesinde (% 21,6), en az ise okula gidiş yolunda (% 8,1) zorbalığa maruz kaldıkları sonucuna ulaşmıştır.

Kartal (2008) zorbalığa uğrayan çocukların bu davranışa nerede maruz kaldıkları hususundaki soruya kız öğrencilerin en çok sınıfta, erkek öğrencilerin ise en çok okul bahçesinde maruz kaldıklarını belirlenmiştir.

Kurt (2019) tarafından 3., 4. ve 5. Sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin sınıf içinde ve bahçe/spor salonunda aynı oranda (%54,5) zorbalığa maruz kaldığını tespit etmiştir.

Zorbalık yapan öğrencilerin sınıf düzeylerine bakıldığında büyük sınıflarda okuyan çocukların %52,6 ile ilk sırada olduğu görülmektedir. Aynı tabloda sınıf arkadaşları tarafından zorbalığa uğrama oranının da yüksek olduğu (%35,1) görülmüştür.

Dikbiyık ve Yılmaz (2016) yaptıkları çalışmada çocukların en fazla teneffüs zamanlarında (%42,8) zorbalığa maruz kaldıklarını, zorbalık yapanların sınıf düzeylerinin ise sınıf arkadaşları (%41,9) ve aynı sınıf düzeyinde farklı şubelerde eğitim gören çocuklar (%24,1) olarak belirlemişlerdir.

Kurt (2019) tarafından yapılan araştırmada ise akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin aynı sınıf düzeyinde ancak farklı şubelerdeki öğrenciler tarafından zorbalığa uğrama oranı %40 ile en yüksek oranda olduğu belirlenmiştir. Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin özellikle bir erkek öğrenci tarafından akran zorbalığına maruz kalma oranının diğerlerinden çok yüksek olduğu tespit edilmiştir (%45,7).

Kartal (2008) Zorbalığın kimler tarafından yapıldığı sorusuna hem kız hem de erkek öğrencilerin “bir grup” tarafından maruz kaldığı tespit edilmiştir. Hem kız hem de erkek öğrencilerin en sık sözel zorbalığa maruz kaldıkları belirlenmiştir. Gökler (2007) tarafından yapılan çalışmada ise akran zorbalığına “bir erkek öğrenci tarafından” maruz kalma oranı %36,46 olarak tespit edilmiştir.

Öğrencilerin zorbalığa uğradıklarında bu durum karşısında neler hissettikleri sorusuna, bu durum karşısında öfkelenediklerini (%27,5) ve morallerinin bozulduğunu (%20,4) ifade eden öğrencilerin sayısının fazla olduğu tespit edilmiştir. Korku (%10,4), endişe (%9,5) ve kendini değersiz hissetme (%11,4) oranları birbirine yakındır. Akran zorbalığına uğrayan çocukların en az kendini güvensiz hissetme oranına (%5,7) sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Zorbalığa uğrayan çocukların bu durum karşısında gösterdikleri tepkiler incelendiğinde karşılık verme oranının %21,3 ile ilk sırada yer aldığı, ikinci sırada ise %20,6 ile görmezden geldikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların bu durum karşısında bir yetiştikenden yardım isteme oranı %14,4' tür. En az olarak %7,5 ile zorbalığa uğrayan öğrencilerin bu durum karşısında arkadaşlarından yardım istedikleri belirlenmiştir.

Kurt (2019) tarafından yapılan çalışmada ise başka bir çocuğa zorbalık yapıldığını gördüklerinde %66,5 ile yüksek oranda "ona yardım etmek isterim" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Zorbalığa uğrayan çocukların bu durumu %25,4 anne/babası ile paylaştığı, ikinci sırada ise arkadaşları ile paylaştıkları (%20,7) sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların zorbalık durumunu %17,8 öğretmenleri ile paylaştıkları, en az oranlarda ise %5,3 rehber öğretmenleri ile %2,4 okul müdür/ müdür yardımcısı ile paylaştıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin zorbalığa maruz kaldıklarında aileleri ile çok rahat paylaştıkları farklı sebeplerden dolayı okul yönetimi ile paylaşmaktan çekindiği düşünülmektedir.

Kurt (2019) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde akran zorbalığına uğrayan çocukların %63,8' inin bu durumu anne ve babaları ile paylaştıkları, ikinci olarak %55,1 ile sınıf öğretmenleri ile paylaştıkları belirlenmiştir.

Ayrıca zorbalığa uğrayan çocuklarla kimin ilgilendiği incelenmiş, çocuklarla en çok arkadaşlarının ilgilendiği (%29,9), akabinde %20,1 ile öğretmenlerinin ve %18,8 oranı ile anne/babalarının ilgilendiği belirlenmiştir. Zorbalığa maruz kalan çocuk ile hiç kimsenin ilgilenmeme oranı %16,9' dur. Zorbalık mağduru çocuk ile en az ilgilenen kişiler %2,6 ile okul müdürü/ müdür yardımcısı ve %4,5 ile okul rehber öğretmeni sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına benzer bulgulara sahip olarak Dikbıyık ve Yılmaz (2016) tarafından yapılan çalışmada zorbalığa uğrayan öğrenci ile kimin ilgilendiği sorusuna en fazla arkadaşlarının (%34), ikinci sırada ise anne – babalarının (%21,9) ilgilendiği belirtilirken, okul rehber öğretmeni (%2,8) ve okul müdürü /müdür yardımcısı (%7,2) ilgilenme oranının çok daha düşük olduğu belirlenmiştir. Albayrak ve ark. (2016)

tarafından yapılan araştırmada ise zorbalığa uğrayan öğrencinin bu durumu öncelikle arkadaşları ile paylaştığı, ikinci sırada ise ailesiyle paylaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gökler (2007) tarafından yapılan çalışmada ise akran zorbalığına uğrayan öğrencilerin %46,21' i bu durumu sınıf öğretmenine söylediğini, %36,82 arkadaşları ile paylaştığını, %26,35' i ise anne ve babası ile paylaştığını bildirmiştir.

Didaskalou ve ark. (2016) Avustralya' da ortaokula devam eden 170 öğrenci ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin zorbalığa maruz kaldıklarında bu durumu daha çok arkadaşları ile paylaştıkları, düşük oranda okul danışmanından destek istedikleri, bunun sebebi olarak da danışmanların okulda zorbalığı önlemede sınırlı rol üstlenmeleri olarak açıklanmıştır. Kartal (2008) tarafından 538 öğrenci ile yapılan çalışmada öğrencilerin zorbalığa uğradıklarında bu durumu kiminle paylaştıkları sorulmuş, hem kız hem erkek öğrencilerin sıklıkla bir arkadaşı ve anne- babasına anlattığı tespit edilmiştir.

Zorbalığa uğrayan öğrencilerin büyük çoğunluğunun %56,1 zorbalığı yapan çocuklardan nefret ettikleri tespit edilmiştir. Zorba öğrencileri güçlü görüp hayranlık duyan çocuklar en düşük orana (%2,9) sahiptir.

Akran zorbalığına uğrayan çocukların %35,4' ünün başka bir çocuğa zorbalık yaptığını gördüğünde bir yetişkine haber vererek yardım istediğini belirtmiştir. şiddet yapana durmasını söyleyenler (%26,20) ile mağduru korumak için zorbaya karşı duranlar (%26,80) yakın değerlere sahiptir. Zorbalığa karşı tarafsız kalan öğrenciler (%1,20) en az yüzdeye sahiptir.

Burnukara ve Uçanok (2012) tarafından yürütölen çalışmada zorbalığa maruz kalan çocukların bu davranışla baş etmek için zorbalık davranışını yapan çocuklardan uzak durmayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Zorbalığa uğrayan öğrencilerin zorbalık yapan öğrencilerin neden zorbalık yaptıkları hakkındaki düşünceleri incelenmiş, zorbalık mağduru öğrencilerin zorba öğrencilerin neden zorbalık yaptığını bilmemesi %1,30 ile en düşük yüzde değerine sahiptir. Bu nedenle öğrencilerin zorba öğrenciler hakkında bir fikri olduğunu söylemek mümkündür. Zorbalık mağduru öğrenciler zorba öğrencileri en çok vicdansız ve kötü çocuklar olarak düşünmektedir (%18).

Kartal ve Bilgin (2012) tarafından yürütölen çalışmada zorbalığa uğrama nedeni olarak öğrencilerin ilk üç sırada; aşırı kısa olma (%40,1), aşırı kilolu olma (% 42,6) ve ailesinin fakir olması (% 41,5) nedenlerini bildirdikleri belirlenmiştir.

Zorbalık yapan öğrencilerin neler hissettiklerine dair elde edilen frekans ve yüzdeler incelendiğinde zorbalık yapan öğrencilerin bu davranıştan dolayı kendilerini kötü hissetmeleri (%34,30) en yüksek yüzdeye sahiptir. Öğrencilerin zorbalığı hak ettiğini düşünmeleri, zorba öğrencilerin bir şey hissetmemeleri, acımaları ve şikayet edilmelerinden korkmaları yüzdeleri de birbirine yakın değerlere sahiptir. Zorba öğrencilerin bu davranışı eğlenceli bulmaları ise en az yüzdeye sahiptir (%2,90).

Öğrencilerin %35,2' sinin akran zorbalığını ciddi bir sorun olduğunu bildiği, hiç sorun olarak görmeyen öğrenciler ise en az yüzdeye sahiptir (%2,00). Gökler (2007) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin akran zorbalığını %43,7 orta düzeyde, %29,1 ise çok ciddi bir sorun olarak gördüğü sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin akran zorbalığının önlenmesinde okul idarecilerini ne derece başarılı buluyorsunuz sorusuna öğrencilerin %34,2' sinin okul idarecilerinin zorbalığı "orta düzeyde" başarılı bulduğu, %25,1' inin "çok" başarılı bulduğu, %7,5' inin ise "hiç" başarılı bulmadığını belirttiği tespit edilmiştir. Konuyla ilgili bilgisi olmayanların yüzdesi ise %19,6' dır.

Gökler (2007) ise yaptığı çalışma sonucunda çalışmaya katılan öğrencilerin %36,00' sının okul idarecilerini zorbalığı önleme konusunda başarılı bulmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Hoşgörür ve Orhan (2017) ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan toplamda 33 okul müdürü ile yaptıkları çalışmada istenmeyen davranışların önlenmesi ve ortadan kaldırılmasında 20 (%61) okul müdürünün kendini yeterli gördüğü, 5 (%15) okul müdürünün orta düzeyde yeterli gördüğü, 8 okul müdürünün (2' si ilkokul, 6' sı lise müdürü) ise bu konuda yorum yapmadığı belirtilmiştir.

Özyürek ve ark. (2015) ilkokul ve ortaokullarda psikolojik danışman olarak görev yapan öğretmenlerle yaptıkları çalışmada en çok karşılaşılan risk faktörleri belirlenmeye çalışılmış, okul kaynaklı risk faktörlerinin başında akran zorbalığı ve okul idarecileri ile öğretmen davranışlarının olumsuz etkisinin geldiği belirlenmiştir.

Öğrencilerin zorbalık nedeniyle okula olan ilgi ve sevgilerinin azalıp azalmama durumu incelenmiş, öğrencilerin "çok az" olarak okula olan ilgi ve ilgisinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır (%30,7). Zorbalık nedeniyle okula olan ilgi ve sevgisi "çok" azalan öğrenci yüzdesinin ise %18,6 olduğu, konu ile ilgili bilgi sahibi olmayan öğrenciler de en az yüzde değerine almıştır (%8).

Araştırma bulgularını destekleyen çalışmalardan biri olan Gökler (2007) tarafından yapılan başka bir araştırmada da akran zorbalığı nedeniyle öğrencilerin okula

olan sevgilerinde %32,7 ile “çok az” azalma olduğunu, %26,9’ unun ise okula olan sevgisinde “hiç” azalma olmadığını bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Erdik ve Özpınar (2015) yaptıkları araştırmada her sosyal statüdeki çocuğun akran zorbalığına maruz kaldığını, sosyal statüsü düşük olan çocukların diğer sosyal statüdeki çocuklara göre daha fazla zorbalık davranışı sergilediklerini tespit etmişlerdir. Mağdur olan öğrencilerin okulu sevmediği, okulda korku ve endişe yaşadığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin kendilerini okulda güvende hissetme durumu ile ilgili sorulan soruya “orta düzeyde” güvende hissedenler %34,7, “çok” güvende hissedenler %27,1, “hiç” güvende hissetmeyenler %9,5, konu ile ilgili bilgisi olmayan öğrenciler ise %8’ dir. Benzer şekilde Gökler (2007) tarafından yapılan çalışmada da akran zorbalığı nedeniyle kendilerini okulda ne derece güvende hissettikleri sorulmuş, öğrencilerin %35,1’ inin “orta” derece güvende hissettiği, 11,9’ unun ise “hiç” güvende hissetmediği belirlenmiştir. Gür ve Küçük (2010) okullarda zorbalık davranışı yapan öğrencilerin okula olan sevgilerinin azaldığını ve buna bağlı olarak da akademik başarılarında düşme olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin algıladığı düşük okul güvenliği düzeylerinin depresyon ve anksiyete semptomlarına katkıda bulunduğu, ilişkisel zorbalık ile anksiyete arasında ilişki olduğu belirlenmiştir (Fite ve ark., 2019).

Ebeveynlerin birlikte ya da ayrı yaşama durumları ile akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırma bulguları yapılan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Dilekmen ve ark. (2011) anne babanın hayatta olup olmama durumu ile saldırganlık davranışı arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmış, anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Literatürde araştırma bulgularını desteklemeyen ve bulgularla farklılık gösteren çalışmalar da bulunmaktadır.

Gür (2019) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise anne babanın birlikte ya da ayrı yaşama durumu ile zorbalık davranışlı arasında ilişki olup olmadığı incelenmiş, tek ebeveynli ailelerin çocuklarının zorbalığa uğrama açısından anne- babası birlikte yaşayan çocuklara oranla daha yüksek risk taşıdıkları tespit edilmiştir.

Kale ve Demir’ in (2017) 300 öğrenci ile yürüttükleri çalışmada 3. ve 4. Sınıfa devam eden öğrencilerin zorba ve kurban olma durumlarında cinsiyete, babanın sağ veya vefat etmiş olması, sosyo-ekonomik durumu, çocuğun kardeş sayısı, anne-babanın eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak anne-babanın

birlikte ya da ayrı yaşama durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur; anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin anne babası bir arada yaşayan öğrencilere oranla daha fazla zorbalık yaptıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerinin annelerinin ve babalarının çalışma durumu ile akran zorbalığına uğramaları ve akran zorbalığı yapmaları arasında ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ve babalarının eğitim düzeyi ile akran zorbalığı yapmaları ve akran zorbalığına uğramaları arasında ilişki incelenmiş, ki kare testin sonucuna göre annenin eğitim düzey ve babanın eğitim düzeyi ile akran zorbalığı yapma/ akran zorbalığına maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Kurnaz ve Kapçı (2013) Ankara ilinde 6., 7. ve 8. sınıflara devam eden 384 öğrenci ile yaptıkları çalışmada çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne babanın eğitim durumu ve ailenin gelir durumu ile öğrencilerin saldırganlık ve mağduriyet düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmişlerdir. Çelebi ve Aliyev (2017) tarafından yapılan araştırmada ise anne eğitim düzeyi ile zorbalık davranışı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamışken baba eğitim durumu ile zorbalık davranışı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyi “üniversite ve üstü” olan öğrencilerin (%3,3) daha çok zorba statüsünde yer aldığı, baba eğitim düzeyi “okur yazar değil” olan öğrencilerin (%13,3) ise daha çok kurban statüsünde yer aldığı belirlenmiştir. Gür (2019) tarafından yapılan çalışmada ise anne-babanın eğitim düzeyi ile zorbalık davranışları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Aynı çalışmada anne babanın meslek durumu ile çocuklarda görülen zorbalık davranışları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Kurt (2019) tarafından ilköğretim 3, 4 ve 5. Sınıfa devam eden öğrencilerle yapılan çalışmada akran zorbalığı yapma ile anne babanın eğitim düzeyi ve gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Çocukların okulda yaşadığı olumsuz durumu ailesi ile paylaşma durumu incelenmiş, ailelerin verdiği cevaplara göre 199 çocuktan 128'inin (%64,3) okulda yaşadığı olumsuz durumları hem anneleri hem de babaları ile paylaştıkları, ebeveynlerden biri ile paylaşma durumunda ise daha çok anne ile paylaşmayı tercih ettikleri (%29,6), okulda yaşadığı olumsuzluğu hiç paylaşmayan çocukların ise sadece %3,00 olduğu sonucuna varılmıştır.

Çocuğun hatalı davranışlarına karşı anne ve babanın nasıl tepki verdiği ile ilgili soruya annelerin %74,9, babaların %73,9 yaptığı davranış ile çocukla konuştuklarını belirtmişlerdir. Her iki ebeveynde de bu oran yüksek olup birbirine yakın değerlere

sahiptir. Yaptığı hatalı davranıştan dolayı çocuğu cezalandırma oranı ise annelerde %1,5, babalarda %4,00' tür. Bu oran çok az olsa da babaların annelerden daha fazla cezalandırıcı tutum sergilediği görülmüştür.

Ailede alınan kararlarda çocuğun fikrinin alınıp alınmadığı ile ilgili soruya 105 ailenin “hem aileyi hem de çocuğu ilgilendiren konularda çocukların fikrini alırız” şeklinde cevap verdiği, sadece iki aile karar alınırken çocuklarının fikrini almadığını belirtmiştir.

Aileye ait karar alınırken çocuğun fikrinin alınmasıyla çocukların akran zorbalığına uğramaları/akran zorbalığı yapmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Şimşek ve Palancı (2017) yapmış oldukları araştırmada ailenin baskıcı ve otoriter tutumu arttıkça öğrencinin aldığı zorbalık puanının da arttığını, çocuğun anne-baba arasındaki uyumsuz ilişkiden etkilenme düzeyi arttıkça zorbaca davranışlarının da arttığı tespit edilmiştir. Dilekmen ve ark. (2011) anne/ baba tutumları ile çocuklarda görülen saldırganlık davranışları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş; çocukların algıladıkları anne/ baba tutumların göre anne/ babasını demokratik algılayanların saldırganlık düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Kılıç (2017) tarafından yapılan çalışmada ise baba tutumu ve gelir düzeyi ile zorbalık arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Cenkseven Önder ve Yurtal' ın (2008) 273 öğrenci ile yaptıkları çalışmada zorba ve kurban statüsündeki öğrencilerin ailelerinin özellikle problem çözme becerilerinin zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Ekşisu (2014) yaptığı çalışmada, aile işlev bozukluğu ve düşük sosyal destek düzeyleri yüksek olan öğrencilerin zorbalık kişilik puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlara ek olarak;

Okulun bulunduğu bölge ile zorbalık davranışları arasında bir bağ bulunmuş; düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin ikamet ettiği bölgedeki okula devam eden öğrencilerin hem kurban hem de zorba/kurban olma riskinin arttığı tespit edilmiştir (Gür, 2019).

Okul ortamındaki özellikle riskli çocuklar için erken müdahale programı geliştirilerek uygulamak akran zorbalığı ortaya çıkmadan önlenmesi açısından önemlidir. Olweus tarafından geliştirilen Zorbalık Önleme Programı halen

kullanılmakta olup ülkemizde akran zorbalığı ile ilgili yapılan birçok çalışmada da hem Olweus akran zorbalığı anketi hem de Zorbalık Önleme Programı kullanılmış ve etkinliği ile ilgili sonuçlar yorumlanmıştır. Bazı araştırmacılar ise kendi geliştirdikleri programları uygulayarak elde edilen bulguları yorumlamışlardır.

Uysal ve Temel (2009) tarafından İzmir ili Bornova ilçesinde 2001-2002 eğitim döneminde 7. sınıfa giden toplam 78 öğrenci (42 öğrenci deney grubu, 36 öğrenci kontrol grubu) ile yapılan çalışmada deney grubundaki öğrencilere haftada iki ders saati olmak üzere beş hafta boyunca şiddete karşı eğitim programını uygulanmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin eğitim öncesi ve eğitim sonrası çatışma çözüm puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t=4,215$, $p<0,001$). Aynı çalışmada deney grubundaki öğrencilerin çalışma durumlarında daha olumlu ve yapıcı çözümlerle yaklaştıkları, istatistiksel analizde de kontrol grubu ile aralarında önemli bir fark olduğu belirlenmiştir ($t=3,31$, $p<0,01$).

Akay (2019) ilkökul öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmada, öncelikle çalışma yaptığı okuldaki öğretmenlere bilgilendirme toplantısı yaparak başlamış, tüm okul personelinin de katılımıyla okul içi etkinlikler (her gün bir teneffüsü müzik eşliğinde dans ederek geçirme, koridorlardaki panolara akran zorbalığını önlemeye etkili afişler ve resimler asılmış, yine akran zorbalığı ile ilgili tiyatro ve müzik etkinlikleri düzenlenmiştir), uygulama süresince her hafta farklı sınıflardaki çocukların velileri (toplamda 401 veliye seminer verilmiştir) okula davet edilerek ikişer saatlik bilgilendirme toplantıları yapılmış, bu toplantılarda velilere evde çocuklarıyla birlikte yapabilecekleri etkinlik örnekleri de sunulmuştur. Araştırma öncesinde öğrenciler arasında akran zorbalığının çok yaygın olduğu, uygulamadan sonra öğrenciler arasında hem kurban hem de zorba olma davranışlarında azalma olduğu tespit edilmiştir.

Acar ve Kılınç (2017) yapmış oldukları çalışmada akran baskısıyla başa çıkma konusunda vermiş oldukları 10 oturumdan oluşan eğitim sonrasında deney ve kontrol gruplarına uyguladıkları son test puanlarında psikoeğitim programının akran zorbalığının azaltılması üzerinde olumlu etkilerinin olduğu tespit etmişlerdir.

Mitchell (2017) Olweus Zorbalık Önleme Programını uygulamış ve öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yarattığı sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

Bu çalışmanın amacı 5. sınıfa devam eden öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalmalarının farklı değişkenler açısından incelenmesidir. 5. sınıf çocuğunun gelişimsel özellikleri açısından hem fiziksel değişikliklerle, hem arkadaşlarıyla sosyalleşmesi, hem de ilkokulun bitirilmesi ve ortaokula başlanması ile birlikte okula alışma ve okulla baş etme durumundadır. Yapılan literatür taramasında; akran zorbalığı ile ilgili yapılan çalışmalar bulunmakla birlikte, eğitim sistemindeki değişiklik ile birlikte ergenlik döneminin henüz başında olan çocukların akranları ya da büyük çocuklar tarafından zorbalığa maruz bırakılmalarının nedenleri hakkında çalışma yapılmamıştır. Güvenli okul ortamlarının oluşturulması için zorbalığa neden olan değişkenlerin tespit edilmesi zorbalığı azaltıcı ve önleyici önlemlerin alınması açısından önemli olacaktır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir;

1. Çalışmaya katılan öğrencilerden 97' si akran zorbalığına maruz kaldığını, 24 tanesi ise akran zorbalığı yaptığını belirtmiştir. Zorbalık türü açısından bakıldığında akran zorbalığına maruz kalan çocukların %68 ile sözel zorbalığa, %63,4 ile fiziksel zorbalığa maruz kaldıkları tespit edilmiş; akran zorbalığı yapan öğrencilerin ise %54,2' sinin fiziksel zorbalık, %45,8' inin sözel zorbalık yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.
2. Akran zorbalığı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmış, çalışma sonucunda cinsiyet ile akran zorbalığına uğrama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,076>0,05$). Ancak erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla zorbalığa uğradıkları belirlenmiştir.

Ancak cinsiyet değişkeni ile akran zorbalığı yapma arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin akran zorbalığı yapmalarının erkek

öğrencilere göre daha düşük olasılıkta olduğu, erkek öğrencilerin daha fazla zorbalık yaptıkları tespit edilmiştir.

3. Akran zorbalığına uğrama ile akran zorbalığı yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Akran zorbalığına uğrayan çocukların zorbalık yapma olasılığının zorbalığa uğramayan çocuklara oranla 4,726 kat fazla olduğu tespit edilmiştir.
4. Öğrencilerin akran zorbalığına en çok sınıfta (%24) ve oyun alanı/bahçede (%23,5) maruz kaldıkları, en az okul yolu (%3,3) ve serviste (%0,5) maruz kaldıkları tespit edilmiştir.
5. Zorbalığa maruz kalan öğrencilere zorbalık yapan öğrencilerin sınıf düzeyleri sorulmuş %52,6 büyük sınıflarda okuyan çocuklar, %35,1 ise sınıf arkadaşları olduğu cevabının verdikleri görülmüştür.
6. Akran zorbalığına uğrayan çocukların bu durumu %25,4 anne/babası ile paylaştığı, en az oranlarda ise %5,3 rehber öğretmenleri ile %2,4 okul müdür/ müdür yardımcısı ile paylaştıkları belirlenmiştir.
7. Akran zorbalığına uğradıklarında çocuklarla %29,9 oranı ile en çok arkadaşlarının ilgilendiği, %20,1 ile öğretmenlerinin ilgilendiği belirlenmiştir. Zorbalığa maruz kalan çocuk ile hiç kimsenin ilgilenmeme oranı %16,9' dur. Zorbalığa uğrayan çocuklarla %2,6 ile okul müdürü/ müdür yardımcısı ve %4,5 ile okul rehber öğretmenin ilgilendiği sonucuna ulaşılmıştır.
8. Zorbalık yapan öğrencilerin neler hissettiklerine dair elde edilen bulgularda ise %34,30 zorbalık yapan öğrencilerin bu davranıştan dolayı kendilerini kötü hissetmeleri en yüksek yüzdeye sahiptir.
9. Akran zorbalığının önlenmesinde öğrencilerin okul idarecilerini ne derece başarılı bulduğu ile ilgili elde edilen bulgularda %34,2' sinin orta düzeyde başarılı bulduğu, %25,1' inin çok başarılı bulduğu, %7,5' ini ise hiç başarılı bulmadığını ifade ettiği görülmüştür.

10. Çalışmaya katılan öğrencilerin zorbalık nedeniyle okula olan ilgi ve sevgilerinin azalıp azalmama durumu incelenmiş, öğrencilerin akran zorbalığı nedeniyle %30,7 “çok az” olarak okula olan ilgi ve sevgisinin azaldığı, %18,6’ sının okula olan ilgi ve sevgisinin “çok” azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.
11. Öğrencilerin kendilerini okulda güvende hissetme durumu ile ilgili %34,7 “orta düzeyde” kendini güvende hissettiği, %27,1 “çok” güvende hissettiği, %9,5 “hiç” güvende hissetmediği sonucuna varılmıştır.
12. Çalışmaya katılan öğrencilerin anne babalarının birlikte ya da ayrı yaşama durumu, eğitim düzeyleri, çalışma durumları ile akran zorbalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.
13. Aileye ait karar alınırken çocuğun fikrinin alınmasıyla çocukların akran zorbalığına uğramaları/akran zorbalığı yapmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
14. Çocuğun uyuşu ve evde konuşulan dil ile akran zorbalığı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını değerlendirilmek istenmiş ancak araştırmaya katılan katılımcıların tamamının “evde konuşulan dil” sorusu sorusuna “Türkçe” cevabını verdiği, “çocuğun uyuşu” sorusuna ise sadece Mamak Ortaokulu’ na devam eden bir çocuk için diğere cevabına “Türkmen” olarak cevap verildiğinden istatistiksel yorumlama yapılamamıştır.

6.2. ÖNERİLER

Okul ortamında akranlar arasında meydana gelen şiddet olayları öğrencilerin psiko-sosyal gelişimi üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Okul ortamı öğrencilerin zamanının çoğunu geçirdikleri ve sosyalleştikleri ortamlardır. Bu nedenle olumlu ve güvenilir bir okul ortamı büyük önem taşımaktadır. Okullardaki şiddetin önlenmesi, öğrencilerin performanslarının iyileştirilmesi için okullarda meydana gelen şiddet ve zorbalık olaylarının önüne geçilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

1. Ülkemizde de okullardaki şiddet ve zorbalık göz ardı edilemeyecek boyutlardadır. Bu nedenle bu sorunun kabul edilmesi, erken müdahale ve önleme çalışması için ülke genelinde bir analiz çalışmasının yapılması ve çalışmanın sonuçlarına göre önleme programının geliştirilerek uygulanması güvenli okul ortamlarının oluşturulması için büyük önem taşımaktadır.
2. Kamu spotları hazırlanarak toplumun bilinçlendirilmesi, gerekli görülmesi durumunda sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak okul ortamlarının iyileştirilmesi için projelerin geliştirilmesi, etkililik çalışmalarının yapılarak sürdürülebilirliği belirlenebilir.
3. Çalışma sonuçlarında çocukların daha çok okul içinde sınıf ortamında akran zorbalığına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların akran zorbalığına maruz kaldıklarında bu durumu öncelikle okuldaki öğretmenleri, rehber öğretmen ve idarecilerle paylaşmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca akran zorbalığına uğrayan çocuk ile ilk olarak arkadaşlarının ilgilendiği, okul idaresi ve öğretmenlerinin ilgilenme oranının düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Şiddet olaylarının “okul” ile birlikte anılması doğru olmamakla birlikte güvenli okul ortamının oluşabilmesi için okul idarecilerinin gerekli önlemleri alması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Öğrenci-öğretmen-okul idaresi arasındaki iletişimin güçlendirilmesi, çocukların kendilerini rahatlıkla ifade edebilmeleri, yaşadıkları olumsuzlukları paylaşmaları açısından önem taşımaktadır.

4. Okul idarecileri ve öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi bilinçlendirme ve farkındalık için etkili olacaktır.
5. Yapılan çalışmada çocukların yarıdan fazlasının (%52,6) büyük sınıflardaki çocuklar tarafından zorbalığa maruz kaldığını bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokula yeni başlayan öğrencilerin okul kültürüne uyum sağlaması ve problem çözme becerisinin geliştirilmesi, hem zorbalık yapan hem de zorbalığa uğrayan çocuklar için farkındalık ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
6. Erken çocukluk eğitim programlarının geliştirilmesi, özellikle ilkokul döneminden itibaren eğitim sistemine ailenin de dahil edilmesi; aile içi dinamikler, şiddet olayları, ailenin sosyo-ekonomik durumu, kültürel özellikleri dikkate alınarak okullarda sosyal hizmet biriminin oluşturulması erken müdahale açısından önemli olacaktır.
7. Eğitim sistemi içinde belirlenen akademik derslerin yanı sıra okul içinde çocukların eğlenerek zaman geçirebilecekleri spor ve müzik alanlarının oluşturulması ve çocukların aktif katılımlarının sağlanması şiddet ve zorbalıktan uzaklaşmalarında etkili olacaktır.
8. Okul içinde sosyal hizmet müdahale biriminin oluşturularak nitelik ve nicelik bakımından yeterli personelin bulundurulması zorbalık ve şiddet olaylarını farklı perspektiflerden değerlendirme ve erken müdahale imkanı sağlayacaktır. Ayrıca psikolojik danışmanlık ve rehberlik servislerinde “çocuk gelişimci” meslek grubuna da yer verilerek gelişim odaklı danışmanlık hizmetinin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.
9. Zorbalığa uğrayan kişileri ifade ederken “mağdur” veya “kurban” terimleri yerine bireyleri toplum içinde daha güçlü kılan “hayatta kalan” teriminin kullanılmasının kişilerin sorunlar karşısında daha mücadeleci davranışlar sergilemelerinde etkili olacaktır.

Diğer araştırmacılara öneriler;

1. Çocukların çoğunlukla okul içinde yaşadıkları zorbalık durumunu okul içindeki ve otorite konumunda yer alan diğer yetişkinlerle paylaşmama nedenlerine ilişkin çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.
2. Akran zorbalığı ile ilgili uzun dönem çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır; çocukluk döneminde akran zorbalığına uğrayan / zorbalık yapan kişilerle yapılan çalışmaların yine aynı kişilerle yapılarak lise ve yetişkinlik dönemlerinde takip edilerek zorbalığın kısa ve uzun dönem etkilerinin belirlenmesi açısından önemli olacaktır.
3. Yapılan çalışma Ankara ilindeki üç ortaokula devam eden sınırlı sayıda çocuk ile yapılmıştır. Daha fazla katılımcı ile farklı sınıf düzeyinde çocuklarla yapılması zorbalığın yaygınlığı hakkında farklı bulguların ortaya çıkması açısından literatüre katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- ACAR H, KILINÇ M. (2017) Akran Baskısıyla Başa çıkma Konusunda Hazırlanan Psikoeğitim Programının Lise Öğrencilerinin Akran Baskısı Düzeylerine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9: 287-300.
- AKAY Y. (2019) İlkokul Öğrencilerine Yönelik Geliştirilen Duygusal Farkındalık Etkinliklerinin Akran Zorbalığını Önlemede Etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2019;44: 205-227.
- ALBAYRAK S, YILDIZ A, EROL S. (2016) Assessing The Effect of School Bullying Prevention Programs on Reducing Bullying. *Children and Youth Services Review*, 2016; 63: 1-9.
- ARTAN T, ÇİÇEK M, ARICI A, IRMAK HS. (2019) Zusammenhang Zwischen Gewalt Unter Gleichaltrigen Und Dem Grad An Selbstwertgefühl Bei Kindern: Eine Feldstudie. *Turkish Journal of Applied Social Work*, 2019; 1(2): 65-74.
- AYAS T, PİŞKİN M. (2011) Lise Öğrencileri Arasındaki Zorbalık Olaylarının Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Okul Türü Bakımından İncelenmesi. *Elementary Education Online*, 2011; 10(2):550-568.
- BAŞAR M, ÇETİN Ö. (2013) İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Zorba Davranışlara Başvurma Düzeyleri ve Bu Davranışları Öğrenme Ortamları Üzerine Bir Araştırma. *NWSA- Education Sciences*, 2013; 8(4): 471- 488.
- BAŞARAN AM. (2018) 18-20 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanımı ile Özsaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2018; s.12-13.
- BOSWORTH K, ESPELAGE DL, SIMON TR. (1999) Factors Associated with Bullying Behavior in Middle School Students. *The Journal of Early Adolescence*, 1999; 19(3): 341-362.
- BURNUKARA P, UÇANOK Z. (2012) Okul Ortamı ve Sanal Ortamda meydana Gelen Akran Zorbalığı Ne Ölçüde Örtüyor?. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2012; 27(69): 81-96.
- CENKSEVEN ÖNDER F, YURTAL F. (2008) Zorba, Kurban ve olumlu Özellikler Taşıyan Ergenlerin Aile Özelliklerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2008; 8(3).
- CRAIG W, HAREL-FISCH Y, FOGEL-GRINVALD H, DOSTALER S, HETLAND J, SIMONS-MORTON B, MOLCHO M, MATO MG, OVERPECK M, DUE P, PICKETT W. (2009) A Cross-National Profile of Bullying and Victimization Among Adolescents in 40 Countries. *Int J Public Health*, 2009; 54; 216-224.

- ÇELEBİ F, ALİYEV R. (2017) The Examination of Perception of Leisure Boredom and Bullying Status of Students of Secondary Education by Comparison. *Inonu University Journal of the Faculty Education*, 2017; 18(1): 248-264.
- ÇELİK H. (2006) Üniversite 1. Sınıf Öğrencilerin Saldırganlık Tepkileri, Bağlanma Tarzları ve Kişilerarası Şemalarının İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006, Sayfa: 220.
- DEMİRBAĞ BOLAT S, ŞAHİN R, BALOĞLU M. (2011) Aile İçi Şiddet ve Okul Zorbalığı. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi II*, 2011; 147-162.
- DİDASKALOU E, SKRZYPIEC G, ANDREOU E, SLEE P. (2016) Taking Action Against Victimization: Australian Middle School Students' Experiences. *Journal of psychologists and Counsellors in Schools*, 2016; doi:10.1017/jgc.2016.3: sayfa 1-18.
- DİKBİYİK C, YILMAZ E. (2016) Tekirdağ Ölçeğinde Akran Zorbalığı araştırması ve Bulguların Değerlendirmesi. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016; 4(7): 127-139.
- DİLEKMEN M, ADA Ş, ALVER B. (2011) İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Özellikleri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011; 10(2): 927-944.
- DOĞAN A. (2010) Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2010; 17(3): 149-162.
- EKŞİSU M. (2014) The Relationship between Bullying, Family Functions and Perceived Social Support Among High School Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2014; 159: 492-496.
- ERDİK C, ÖZPINAR S. (2015) Bullying in Students Receiving Education at Secondary Stage Primary Education Public School in Salihli District of Manisa/Turkey. *Cumhuriyet Medical Journal*, 2015; 37(2): 102-112.
- ERGÜL TOPÇU A, DÖNMEZ A. (2015) Bir Grup Süreci Olarak Akran Zorbalığı: Katılımcı Rollerinin Cinsiyet ve Sosyal Statü Açısından İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2015; 30(75): 1-13.
- FITE JP, POQUIZ J, KATHLEEN ID, WILLIFORD A, TAMPKE EC. (2019) Links Between Peer Victimization, Perceived School Safety, and Internalizing Symptoms in Middle Childhood. *National Association of School Psychologists*, 2019; 48(4).

- FRİSEN A, GATTARIO KH, OSCARSSON D. (2008) 13-Year-olds' Perception of Bullying: Definitions, Reasons for Victimization and Experience of Adults' Response. *Educational Studies*, 2008; 34(2): 105-117.
- GÖKKAYA F, TEKİNSAV SÜTÇÜ S. (2018a) İlköğretim Öğrencilerinde Zorbalık Eğilimini Azaltmaya Yönelik Bilişsel Davranışçı Bir Müdahale Programının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 2018; 43(193): 91-108.
- GÖKKAYA F, TEKİNSAV SÜTÇÜ S. (2018b) Akran Zorbalığının Ortaokul Öğrencileri Arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2018; doi:10.16986/HUJE.2018042225: 1-18.
- GÖKLER R. (2007) İlköğretim Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı Doktora Tezi*, 2007; sayfa: 171-180.
- GÜR K, KÜÇÜK L. (2010) Bir Ruh Sağlığı Sorunu Okullarda Zorbalık. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED)*, 2010;19(2): 85-89.
- GÜR N. (2019) İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Eşlik Eden Duygusal Davranışsal Sorunlar; Bursa İli Örnekleme. Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, 2019; sayfa:12-13.
- GÜRHAN N. (2017) Her Yönü ile Akran Zorbalığı. *Türkiye Klinikleri Journal Psychiatr Nurs-Special Topics*, 2017; 3(2): 175-181.
- HASTA D, GÜLER ME. (2013) Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013; 4(1): 64-104.
- HOŞGÖRÜR V, ORHAN A. (2017) Okulda Zorbalık ve Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesinin Yönetimi (Muğla Merkez İlçe Örneği). *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017; 12(24): 859-880.
- İLGAR MZ, İLGAR SC. (2018) Şiddet Eğiliminde Bağlanmanın Rolü. *Biruni Sağlık ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2018; 1 (1)
- KALE M, DEMİR S. (2017) İlkokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığına İlişkin Görüşlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Bilim Araştırmaları Vakfı*, 2017; 10(3): 74-85.

- KALTIALA-HEINO R, FRÖJD S, MARTTUNEN M. (2009) Involvement in Bullying and Depression in a 2-Year Follow-up in Middle Adolescence. *European Child&Adolescent Psychiatry*, 2010; 19: 45.
- KAPCI EG. (2004) İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün ve Sıklığının Depresyon, Kaygı ve Benlik Saygısıyla İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2004; 37(1): 1-13.
- KAPCI EG, KURNAZ A. (2013) An Examination of Peer Aggression and Victimization in Relation to Psycho-Social Variables. *Ankara University, Journal of Educational Sciences*, 2013;46(1): 317-342.
- KAPLAN B, AKSEL EŞ. (2013) Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 2013; 1(1): 20-49.
- KARTAL H. (2008) İlköğretim okullarında Zorbalık Yapanlar ve Zorbalığa Uğrayanlar. *New World Sciences Academy*, 2008; 3(4): 712-730.
- KARTAL H, BİLGİN A. (2012) İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığın Nedenleri ile İlgili Algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012; 11(1): 25-48.
- KILINÇ G, YILDIZ E, HARMANCI P. (2018). Chapter 15: Bandura' s Social Learning and Role Model Theory in Nursing Education. *Health Sciences Research in the Globalizing World*; Elena
- KILIÇ N. (2017) Ortaokul 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması (Konya İli Cihanbeyli İlçesi Örneği). *The Journal of Educational Reflections*, 2017; 1(2): 37-59.
- KÖKSAL AKYOL A, BİLBAY A. (2018) Ergenlerin Akran Zorbalığı Yapmalar, Zorbalığa Maruz Kalmaları ve Empatik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 2018; 7(2): 667-675.
- KURT Z. (2019) İlköğretim 3, 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Sosyal Beceri Arasında İlişkiyi Etkileyen ve Bu İlişkiye Eşlik Eden Faktörler İle Birlikte İncelenmesi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezi, 2019; sayfa:63-65-68-69.
- MITCHELL K. (2017) Bullying in Our School: The Impact of The Olweus Bullying Prevention Program. *Education and Human Development Master's Theses*, 2017; 715: 1-38.
- MOON B, ALARID LF. (2016) School Bullying, Low Self-Control, and Opportunity. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-18.

- Organization for Economic Cooperation and Development. (2017) PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being, Sayfa:136-142. (27.09.2019 tarihinde https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa2015-results-volume-iii_9789264273856-en#page1 adresinden ulaşım sağlanmıştır)
- ÖZBİLEN FM, CANBULUT T, SOYLU Y. (2017) Okul Zorbalığı ve Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlara İlişkin Öğretmen Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2017; 7(57): 1-15.
- ÖZMEN ŞY. (2018) Dijital Şiddet, Siber Zorbalık ve Yeni Medya Okuryazarlığı Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018; 11(61): 958-966.
- ÖZTÜRK A. (2018) Geleneksellik - Modernlik ve Profesyonellik Düzeyi İlişkisinde Kurumsal Mantukların, Sosyal Becerilerin ve Sosyal Öğrenmenin Yönlendirici Rolü. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Doktora Programı, 2018; sayfa:25-26.
- ÖZTÜRK A, TEZEL F, ÖZTÜRK FÖ. (2019) Bir Ortaöğretim Kurumunda Akran Zorbalığının Değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 2019; 11(1): 82-88.
- ÖZYÜREK A, GÜMÜŞ H, ÖZTABAK ME. (2015) İlkokul ve Ortaokullarda Risk Göstergeleri ve Müdahale Yaklaşımlarının İncelenmesi. *11-13 Mayıs 2015 Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale" sözlü bildiri, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2015; 1(2): 77-88.
- PİŞKİN M. (2012) Akran Şiddetine Alternatif Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi. *Kamu' da Sosyal Politika Dergisi*, Ocak 2012; 64-77.
- SAĞLAM A, İKİZ FE. (2017) ORTAOKUL Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri İle Okula Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Elementary Education Online*, 2017; 16(3): 1235-1246.
- SEFEROĞLU SS, YİĞİT MF. (2017) Siber Zorbalıkla İlişkili Faktörler ve Olası Çözüm Önerileri Üzerine Bir İnceleme. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2017; 4(2): 13-49.
- SİYEZ DM, KAYA A.(2011) Empathic Tendency in The Peer Bullying Groups. *Inonu University Journal of The Faculty of Education*, 2011; 12: 23-43.

- ŞİMŞEK M, PALANCI M. (2014) Zorbacı Davranışların Aile Sorunları Bağlamında Psiko-Sosyal Nedenlerinin İncelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2014; 3(1): 175-199.
- TAYLAN HH, AYDIN F, TOPAL M. (2017) Ortaokul Öğrencilerinin Sanal Zorba olma Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Sakarya İli Örneği. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*. 2017; 4(1): 41-59.
- TOTAN T, YÖNDEM AD. (2007) Ergenlerde Zorbalığın Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2007; (8)2: 53-68.
- TURAL HESAPÇIOĞLU S, TURAL MK. (2018) Prevalence of Peer Bullying in Secondary Education and its Relation with High School Entrance Scores. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 2018; 31: 347-355.
- TURAL HESAPÇIOĞLU S, YEŞİLOVA MERALER H, ERCAN F. (2018) Bullying in School and Its Relation With Depressive Symptoms, Self-Esteem, and Suicidal Ideation in Adolescents. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 2018; 19(2): 210-216.
- TÜRK DİL KURUMU. [<http://sozluk.gov.tr/>]. Erişim tarihi: 15.08.2019
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU. [<http://www.tuik.gov.tr>]. Erişim tarihi: 28.08.2019.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırmalara Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan 10/337, 343, 356, 357 Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. 2007, Sayfa:404.
- ULUÇAY DM, MELEK G. (2017) Türkiye’deki Okullarda Siber Zorbalık: Bir Literatür Değerlendirmesi. *Online Academic Journal of Information Technology*, 2017; 8(30): 91-106.
- UNNEVER JD, CORNELL DG. (2003) Bullying, Self-Control, and ADHD. *Journal of Interpersonal Violence*, 2003; 18(2): 129-147.
- UYSAL A, BAYIK TEMEL A. (2009) Şiddet Karşıtı Eğitim Programının Öğrencilerin Çatışma Çözüm, Şiddet Eğilimi ve Şiddet Davranışlarına Yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2009; 12(1): 20-30.
- UYSAL H, DİNÇER Ç. (2012) Peer Bullying During Early Childhood. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2012; 5(4): 468-483.

ÜNALMIŞ M, ŞAHİN R. (2012) Şiddete Yönelik Tutum ve Okul Zorbalığı. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 2012; 1(1): 63-71.

ÜNLÜ KAYNAKÇI FZ, MESUTOĞLU C. (2018) Göçebe Mevsimlik Tarım İşçiliğinde Çocuklar: Ekolojik Sistem Yaklaşımına Dayalı Bir Değerlendirme. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 2018; 6: 116-126.

WHITNEY I, SMITH PK. (1993) A Survey of the Nature and Extent of Bully/Victim Problems in Junior/Middle and Secondary Schools. *Educational Research*, 1993; 35(1): 3-25.

WOLKE D, WOODS S, STANFORD K, SCHULZ H. (2001) Bullying and Victimization of Primary School Children in England and Germany: Prevalence and School Factors. *British Journal of Psychology*, 2001; 92: 673-696.

WOLKE D, LEREYA ST. (2015) Long-Term Effects of Bullying. *Arch Dis Child*, 2015; 100: 879-885.

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Onayı

Ek 2: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

Ek 3: Akran Zorbalığı Anketi Kullanım İçin Onay Yazısı

Ek 4: Tez Önerisi Kabul Yazısı

Ek 5: Akran Zorbalığı Anketi (Kullanılan)

Ek 6: Akran Zorbalığı Anketi (Orijinal Hali)

Ek 7: Genel Bilgi Formu

Ek 8: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Ebeveyn Formu)

Ek 9: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Çocuk Formu)

Ek 10: İntihal Raporu

Ek 1: Etik Kurul Onayı

Altınözde Mahallesi Haluk Türkocı Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 476 12 55 Bilgi: Buskudar.edu.tr

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI**

SAYI: 61351342-/ 2019-44

24/01/2019

**Sayın Prof.Dr.Nurper ÜLKÜER
(Zeynep ŞENOL)**

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 24/01/2019 tarihinde yapılan 01 No.lu toplantısında "5. Sınıf Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Maruz Kalmalarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumbur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

Ek 2: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.10365592
Konu : Araştırma izni

27.05.2019

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi a) 10/05/2019 tarihli ve 2405 sayılı yazımız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Zeynep ŞENOL'un "5. Sınıf Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Maruz Kalmalarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu tez araştırması kapsamında Münevver Öztürk Ortaokulu, Mamak Ortaokulu ve Şehit Mustafa Aslan Ortaokulu'nda uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek: Uygulama araçları (5 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Üsküdar Üniversitesi Rektörlüğü

Bilgi:

Çankaya-Mamak-Yenimahalle İlçe MEM

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Bilgi için: Emine KONUK

Elektronik Ağ: ankara.meb.gov.tr
e-posta: istatistik06@meh.gov.tr

Tel: 0 (312) 212 36 00
Faks: 0 ()

Bu evrak güvenli elektronik imza ile inzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden d2eb-2143-32e4-b30b-1eda kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3: Akran Zorbalığı Anketi Kullanım İçin Onay Yazısı

Akran zorbalığı ölçeği Gelen Kutusu x

 Zeynep Şenol <zeynepccsnl@gmail.com> 26 Ara 2018 Āar: 14:11 ☆ ↶ ⋮
Alıcı: metinpiskin, mpiskin ▾

İyi günler Metin Hocam:

Ben Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunuyum. Halen Usküdar Üniversitesi Çocuk Gelişimi programında yüksek lisans yapmaktayım. "5. Sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalmalarının farklı değişkenler açısından incelenmesi" konulu tez çalışmamda sizin geliştirmiş olduğunuz ölçeği kullanmak istiyorum.

İzniliz olursa ölçeğin orijinalini de mail olarak gönderebilir misiniz?
Teşekkürler

 Metin Piskin 26 Ara 2018 Āar: 15:20 ☆
Merhaba Zeynep, Ekte ölçeğin çocuk formu ek olarak tarafımdan geliştirilen bir anket ve bu konudaki bazı yayınlarımı gönderiyorum. Başarı dilekleriyle...

 Zeynep Şenol 27 Ara 2018 Per: 11:49 ☆
İğüniz ve desteğiniz için çok teşekkür ederim. 26 Ara 2018 Āar 15:20 tarihinde Metin Piskin <metinpiskin@gmail.com> Őunu yazdı:

Ek 4: Tez Önerisi Kabul Yazısı

02.01.2020

Gmail - Tez Önerisi Kabulü

Zeynep@gmail.com

Tez Önerisi Kabulü

1 mesaj

Ü.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü zobe@uskudar.edu.tr
Alec: zeynepozca@gmail.com zeynepozca@gmail.com
Co: Hüseyin Ülküer zeynepozca@gmail.com, Tüker-Tekin Engüzel zeynepozca@gmail.com

2 Nisan 2019 13:57

Değerli Öğrencim;

Tez Önerisi'nin kabulü ile ilgili olarak 11.03.2019 tarihli yazdığım kağıdı hatırlayabiliriz.

Tez Önerisi'nin kabulü ile birlikte, Yükseköğretim Kurulu, Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın 13.09.2019 tarihli, 008.01.ESB.E.11CT0 sayılı yazısı ile "Tez Önerisi kabul edilmiş öğrenci, Tez Öneri Sistemi'ne üye olarak Tez Veri Giriş Formunu doldürmelidir. Başvuru hususunda olan tezlerden bilim dünyası haberdar edilmiş olacaktır." kararı gereği <http://ozet.yok.gov.tr/ulke/tez/tezmuhtasir.aspx?ids=136> linkindeki huda136 yazarak Tez Veri Giriş Formunu doldürmeniz gerekmektedir.

Bereketli günlerinizle hoşçakalınız.

:-)

KARAR:

Enstitümüz yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerin Tez önerileri değerlendirilmiştir.

Değerli öğrencim; Enstitümüz yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerin aşağıda belirtilen Tez Önerileri ile Anabilim Dalı Başkanlığı'ndan ciddiği şekilde kabul edilmesine kararını ilgili öğrenci ve danışmanına bildirmiş ve bildirilmiştir.

Öğrenci No	Öğrencinin Adı Soyadı	Danışman Adı Soyadı	Tez Konusu
17423014	Zeynep ŞENÇİ	Prof. Dr. Hüseyin ÜLKÜER	E. Sınıf Öğrencilerinin Akademi Zorbalığına Karşı Kahkahaların Farklı Boyutlarının Açınması İncelenmesi

Ü.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Osmanlı Bulvarı No: 10 U.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü
zobe@uskudar.edu.tr

Türkiye'nin Beyin Üssü

Tel: 0216 400 23 22 | Faks: 0216 474 10 99 | Web: www.uskudar.edu.tr
Osikudar Sağlık Kurumu, Selman Çelebi Cd. PK:24601 Uskudar / Beşiktaş / Türkiye

Lütfen bu e-postayı yazdırmadan önce doğayı düşünün.

6. Zorbalığa nerede uğradın?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Sınıfta
- Koridorda
- Oyun alanında, bahçede
- Spor salonunda
- Kantinde
- Lavabo-tuvalette
- Okul servisinde
- Okul yolunda
- Diğer (Lütfen yazınız)

7. Zorbalığa ne zaman uğradın?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Okulda ders başlamadan önce
- Ders sırasında
- Teneffüslerde
- Okulda dersler bittikten sonra
- Okula gidiş geliş saatlerinde
- Diğer (Lütfen yazınız)

8. Kimler sana zorbalık yaptı?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Bir erkek öğrenci
- Bir grup erkek öğrenci
- Bir kız öğrenci
- Bir grup kız öğrenci
- Kızlar ve erkeklerden oluşan bir grup

9. Sana zorbalık yapanların sınıf düzeyi nedir?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Sınıf arkadaşlarım
- Aynı sınıf, ancak farklı şubelerde okuyanlar
- Benden daha büyük sınıfta okuyanlar
- Benden daha küçük sınıfta okuyanlar

10. Zorbalığa uğradığında neler hissettin?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Korktum
- Endişelendim
- Üzüldüm
- Moralim bozuldu
- Öfkelenim
- Kendimi güvensiz hissettim
- Kendimi değersiz hissettim

11. Zorbalığa uğradığında nasıl bir tepki verdin?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Ağladım
- Kaçarak uzaklaştım
- Görmezden geldim
- Durmalarını söyledim
- Arkadaşlardan yardım istedim
- Bir yetiştikenden yardım istedim (öğretmen, müdür vb.)
- Ben de karşılık verdim
- Diğer (yazınız)

12. Sence neden zorbalığa uğramış olabilirsiniz?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Farklı görüldüğüm için
- Farklı davrandığım için
- Kıskanıldığım için
- Daha küçük ve güçsüz olduğum için
- Hak ettiğim için
- Nedenini bilmiyorum
- Diğer (Yazınız)

13. Zorbalığa uğradığını kimlere söyledin?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Hiç kimseye söylemedim
- Arkadaşlarıma söyledim
- Diğer öğretmenlere söyledim
- Öğretmenlere söyledim
- Rehber öğretmene söyledim
- Okul müdürü / müdür yardımcılara söyledim
- Annem / babama söyledim
- Kardeşlerime söyledim
- Akrabalarımı söyledim
- Başka birine söyledim (yazınız)

14. Zorbalığa uğradığında seninle kimler ilgilendi?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Hiç kimse
- Arkadaşlarım
- Öğretmenler
- Okulun rehber öğretmeni
- Okul müdürü / müdür yardımcılarını
- Annem / babam
- Kardeşlerim
- Akrabalarım
- Diğer (Lütfen yazınız)

15. Zorba öğrencilere ilişkin duyguların nelerdir?
(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

Güçlü oldukları için hayranlık duyarım
 Şiddet uygulayanlardan korkarım
 Şiddet uygulayandan nefret ederim
 Bu konuda bir şey hissetmiyorum

16. Bir öğrenciye zorbalık yapıldığını gördüğünde neler yaptın?
(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

Zorbaya açıkça destek oldum
 Karışmadım, ancak içimden zorbayı destekledim
 Karışmadım, ancak onları seyretmek hoşuma gitti
 Şiddet yapanın yanında yer almaya zorlandım
 Tarafsız kaldım
 Mağduru korumak istedim ama bir şey yapamadım
 Şiddeti yapana durmasını söyledim
 Bir yetişkine haber vererek yardım istedim
 Mağduru korumak için zorbaya karşı koydum

17. Sence bazı öğrenciler neden diğerlerine zorbalık yapar?
(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

Kiskandıkları için
 Gösteriş yapmak, ilgi ve dikkat çekmek için
 Güçlerini kanıtlamak için
 Başkalarını incitmekten zevk aldıkları için
 Eğlenceli olduğunu düşündükleri için
 İntikam almak için
 Vicdansız ve kötü çocuklar oldukları için
 Başkaları da onlara şiddet uyguladığı için
 Evlerinde şiddet gördükleri için
 Şiddet içerikli film ve dizileri izledikleri için
 Nedenini bilmiyorum
 Diğer (Lütfen yazınız)

		EVET	HAYIR
18.	Aşağıda belirtilen zorbalık çeşitlerinden herhangi birini son 1 yıl içinde bir kez dahi olsa yaptınız mı?	☐	☐

18. soruya ilişkin cevabınız **evet** ise 19. sorudan devam ediniz.
Cevabınız **hayır** ise 23. soruya geçiniz.

19. Aşağıdaki söz ve eylemleri diğer öğrencilere ne sıklıkla yaptığınızı ilgili kutucuklara X işareti koyarak belirtiniz.

	Hemen hemen her gün	Haftada en az bir kez	Ayda 1 kez	Bu dönemde bir kez	Son 1 yıl içinde 1 kez	Hiç
a) Fiziksel zorbalık	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Sözel Zorbalık	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Dışlama	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Eşyalarına Zarar Verme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) İftira Atma, Hakkında Olumsuz Söylemler Yayma	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. Birine zorbalık yaptıktan sonra neler hissettin?**(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)**

- Eğlenceliydi, çok mutlu oldum
 Onun bunu hak ettiğini düşündüm
 Hiçbir şey hissetmedim
 Kendimi kötü hissettim
 Benden intikam almaya kalkışacaklarından korktum
 Öğretmen ya da ailelerine söyleyeceklerinden korktum
 Zorbalık yaptığım kişiye acıdım
 Diğer (Lütfen yazınız)

21. Zorbalık yapma nedenin neler olabilir?**(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)**

- Farklı oldukları için
 Daha küçük ve güçsüz oldukları için
 Hak ettikleri için
 Öfkemi kontrol edemediğim için
 Haksızlığa uğradığım için
 Nedenini bilmiyorum
 Diğer (Lütfen yazınız)

22. Birine zorbalık yaptığında sana kim müdahale etti?**(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)**

- Hiç kimse
 Diğer öğrenciler
 Okul dışından birileri
 Arkadaşlarım
 Okul güvenliği
 Öğretmenler
 Okul yöneticileri
 Okul hademesi
 Diğer (Lütfen yazınız)

Aşağıdaki soruları ilgili kutucuğa X işareti koyarak cevaplayınız.

	Çok	Orta Düzeyde	Çok Az	Hiç	Bilmiyorum
23. Okulunuzda zorbalık ne derece ciddi bir sorundur?	☐	☐	☐	☐	☐
24. Okulda yaşanan zorbalıklardan ne derece rahatsız oluyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
25. Öğretmen ve yöneticiler zorbalığa uğrayan öğrencilere ne derece ilgi gösteriyorlar?	☐	☐	☐	☐	☐
26. Öğretmen ve yöneticiler okulda zorbalık olaylarını önlemede ne derece başarılılar?	☐	☐	☐	☐	☐
27. Sence veliler okulda zorbalık olaylarını önlemek için ne derece çaba gösteriyorlar?	☐	☐	☐	☐	☐
28. Zorbalar yüzünden okul sevgin ne kadar azaldı?	☐	☐	☐	☐	☐
29. Kendini okulda ne kadar güvende hissediyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
30. Kendini okulda ne kadar değerli hissediyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
31. Kendini okulda ne kadar mutlu hissediyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
32. Sınıf arkadaşların tarafından ne kadar seviliyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
33. Okul kurallarını ne sıklıkla çiğnemektesin?	☐	☐	☐	☐	☐
34. Genel olarak kendini derslerinde ne kadar başarılı görüyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐

ANKET BURADA BİTTİ

**CEVAPLADIĞINIZ İÇİN
HEPİNİZE TEŞEKKÜRLER**

Ek 6: Akran Zorbalığı Anketi (Orijinal Hali)

AKRAN ZORBALIĞI ANKETİ

Sevgili Öğrenciler,

Bu anketin amacı, öğrenciler arasında zaman zaman gözlenen ve "zorbalık" olarak adlandırılan davranışların ne sıklıkla meydana geldiğini belirlemektir. Ankete vereceğiniz cevaplarla, sorunun daha iyi anlaşılmasına ve çözümüne katkıda bulunmuş olacaksınız.

Bu ankette "zorbalık" sözcüğü, aşağıdaki tanımda belirtilen anlamlara gelmektedir:

Zorbalık, bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz ya da daha küçük öğrencileri sürekli olarak rahatsız etmesidir".

Zorba öğrenciler, kendilerini koruyamayacak durumda olan öğrencileri döverek, tekme atarak, tokat vurarak, iterek, çekerek, sözlü olarak sataşarak, hoşla gitmeyen lakap takarak, alay ederek, küçük düşürücü sözler söyleyerek, dedikodu ve söylenti çıkarıp yayarak, para ya da eşyalarını zorla alarak, almaya çalışarak, tehdit ederek, eşyalarına zarar vererek, arkadaş grubundan dışlayıp yalnızlığa terk ederek, cinsel olarak rahatsız ederek ya da bunlara benzer başka söz ve eylemlerde bulunarak rahatsız ederler.

Okullarda bu gibi durumlar zaman zaman yaşanmaktadır ve zorbalığa uğrayan öğrenciler çoğu zaman kendilerini koruyamamaktadır. Unutmayın güçleri eşit iki öğrencinin bir birleriyle tartışması ya da kavga etmesi **zorbalık değildir**.

Elinizdeki bu ankette bu konuyla ilgili bazı sorular yer almaktadır. Sizden istenen, bu sorulara içten ve dürüst cevap vermenizdir. Vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve hiç kimseye gösterilmeyecektir.

Hepinize şimdiden teşekkür ederim.

Prof. Dr. Metin Pişkin

1.	Sınıfınız	
2.	Yaşınız	
3.	Cinsiyetiniz	Erkek: ☐ Kız: ☐

		EYET	HAYIR
4.	Yukarıda belirtilen zorbalık çeşitlerinden herhangi birine son bir yıl içinde bir kez dahi olsa uğradınız mı?	☐	☐

Cevabınız **evet** ise 5. Sorudan itibaren devam ediniz.

Cevabınız **hayır** ise 15. soruya geçiniz.

5. Aşağıdaki söz ve eylemlere ne sıklıkla uğradığınızı ilgili kutucuklara X işareti koyarak belirtiniz.

		Hemen hemen her gün	Haftada en az bir	Ayda 1 kez	Bu dönemde bir	Son 1 yıl içinde 1	Hiç
a)	Fiziksel Zorbalığa Uğrama (Bıçakla saldırılma, tekme atılma, tokat vurulma, çarpılma, itilme, saç çekilme, kulak çekilme vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b)	Sözel Zorbalığa Uğrama (İsim takılma, alay edilme, dalga geçilme, aşağılanma, kızdırılma, küfür ya da kötü söz söylenme vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c)	Dışlanma (Arkadaş grubundan dışlanma, oyuna alınmama, uzak tutulma ve yalnızlığa terk edilme vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d)	Eşyalarına Zarar Verilme (Zorla para veya eşyalarınızın alınması, alınmaya çalışılması ya da eşyalarınıza zarar verilmesi vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e)	İftiraya Uğrama (İftira atarak ya da dedikodu yaparak diğer öğrencilerle aranızın bozulmasına çalışılması vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f)	Cinsel Zorbalık (Cinsel amaçlı dokunulması, sarkıntılık yapılması, cinsel anlamı olan el, kol, göz hareketi yapılması, cinsel çağrışımı olan sözcüklerle hitap edilmesi vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Zorbalığa nerede uğradın?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Sınıfta
- Koridorda
- Oyun alanında, bahçede
- Spor salonunda
- Kantinde
- Lavabo-tuvalette
- Okul servisinde
- Okul yolunda
- Diğer (Lütfen yazınız)

7. Zorbalığa ne zaman uğradın?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Okulda ders başlamadan önce
- Ders sırasında
- Teneffüslerde
- Okulda dersler bittikten sonra
- Okula gidiş geliş saatlerinde
- Diğer (Lütfen yazınız)

8. Kimler sana zorbalık yaptı?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Bir erkek öğrenci
- Bir grup erkek öğrenci
- Bir kız öğrenci
- Bir grup kız öğrenci
- Kızlar ve erkeklerden oluşan bir grup

9. Sana zorbalık yapanların sınıf düzeyi nedir?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Sınıf arkadaşlarım
- Aynı sınıf, ancak farklı şubelerde okuyanlar
- Benden daha büyük sınıfta okuyanlar
- Benden daha küçük sınıfta okuyanlar

10. Zorbalığa uğradığında neler hissettin?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Korktum
- Endişelendim
- Üzüldüm
- Moralim bozuldu
- Öfkelendim
- Kendimi güvensiz hissettim
- Kendimi değersiz hissettim

11. Zorbalığa uğradığında nasıl bir tepki verdin?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Ağladım
- Kaçarak uzaklaştım
- Görmezden geldim
- Durmalarını söyledim
- Arkadaşlardan yardım istedim
- Bir yetişkinden yardım istedim (öğretmen, müdür vb.)
- Ben de karşılık verdim
- Diğer (yazınız)

12. Sence neden zorbalığa uğramış olabilirsiniz?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Farklı görüldüğüm için
- Farklı davrandığım için
- Kiskanıldığım için
- Daha küçük ve güçsüz olduğum için
- Hak ettiğim için
- Nedenini bilmiyorum
- Diğer (Yazınız)

13. Zorbalığa uğradığını kimlere söyledin?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Hiç kimseye söylemedim
- Arkadaşlarıma söyledim
- Diğer öğretmenlere söyledim
- Öğretmenlere söyledim
- Rehber öğretmene söyledim
- Okul müdürü / müdür yardımcısına söyledim
- Annem / babama söyledim
- Kardeşlerime söyledim
- Akrabalarıma söyledim
- Başka birine söyledim (yazınız)

14. Zorbalığa uğradığında seninle kimler ilgilendi?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Hiç kimse
- Arkadaşlarım
- Öğretmenler
- Okulun rehber öğretmeni
- Okul müdürü / müdür yardımcılarını
- Annem / babam
- Kardeşlerim
- Akrabalarım
- Diğer (Lütfen yazınız)

15. Zorba öğrencilere ilişkin duyguların nelerdir?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Güçlü oldukları için hayranlık duyarım
 Şiddet uygulayanlardan korkarım
 Şiddet uygulayanlardan nefret ederim
 Bu konuda bir şey hissetmiyorum

16. Bir öğrenciyi zorbalık yapıldığını gördüğünde neler yaptın?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Zorbaya açıkça destek oldum
 Karışmadım, ancak içimden zorbayı destekledim
 Karışmadım, ancak onları seyretmek hoşuma gitti
 Şiddet yapanın yanında yer almaya zorlandım
 Tarafsız kaldım
 Mağduru korumak istedim ama bir şey yapamadım
 Şiddeti yapana durmasını söyledim
 Bir yetişkine haber vererek yardım istedim
 Mağduru korumak için zorbaya karşı koydum

17. Sence bazı öğrenciler neden diğerlerine zorbalık yapar?

(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Kiskandıkları için
 Gösteriş yapmak, ilgi ve dikkat çekmek için
 Güçlerini kanıtlamak için
 Başkalarını incitmekten zevk aldıkları için
 Eğlenceli olduğunu düşündükleri için
 İntikam almak için
 Vicdansız ve kötü çocuklar oldukları için
 Başkaları da onlara şiddet uyguladığı için
 Evlerinde şiddet gördükleri için
 Şiddet içerikli film ve dizileri izledikleri için
 Nedenini bilmiyorum
 Diğer (Lütfen yazınız)

	EVET	HAYIR
18. Aşağıda belirtilen zorbalık çeşitlerinden herhangi birini son 1 yıl içinde bir kez dahi olsa yaptınız mı?	☐	☐

18. soruya ilişkin cevabınız evet ise 19. sorudan devam ediniz.
Cevabınız hayır ise 23. soruya geçiniz.

19. Aşağıdaki söz ve eylemleri diğer öğrencilere ne sıklıkla yaptığınızı ilgili kutucuklara X işareti koyarak belirtiniz.

	Hemen hemen her gün	Haftada en az bir kez	Ayda 1 kez	Bu dönemde bir	Son 1 yıl içinde 1	Hic
a) Fiziksel zorbalık (Tekme ya da tokat atma, vurma, çarpma, itme, saç çekme, kulak çekme vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Sözel Zorbalık (İsim takma, alay etme, dalga geçme, aşağılama, kızdırma, küfür etme, kötü söz söyleme vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Dışlama (Arkadaş grubundan dışlama, uzak tutma ve yalnızlığa terk etme vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Eşyalarına Zarar Verme (Zorla para veya eşyalarını alma, almaya çalışma ya da eşyalarına zarar verme vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) İftira Atma, Yayma (İftira atma ya da dedikodu yaparak diğer öğrencilerle aralarını bozmaya çalışma vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Cinsel Zorbalık (Cinsel amaçlı dokunma, sarkıntılık yapma, cinsel anlamı olan hareketler yapma vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. Birine zorbalık yaptıktan sonra neler hissettin?
(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Eğlenceliydi, çok mutlu oldum
 Onun bunu hak ettiğini düşündüm
 Hiçbir şey hissetmedim
 Kendimi kötü hissettim
 Benden intikam almaya kalkışacaklarından korktum
 Öğretmen ya da ailelerine söyleyeceklerinden korktum
 Zorbalık yaptığım kişiye acıdım
 Diğer (Lütfen yazınız)

21. Zorbalık yapma nedenin neler olabilir?
(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Farklı oldukları için
 Daha küçük ve güçsüz oldukları için
 Hak ettikleri için
 Öfkemi kontrol edemediğim için
 Haksızlığa uğradığım için
 Nedenini bilmiyorum
 Diğer (Lütfen yazınız)

22. Birine zorbalık yaptığında sana kim müdahale etti?
(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Hiç kimse
 Diğer öğrenciler
 Okul dışından birileri
 Arkadaşlarım
 Okul güvenliği
 Öğretmenler
 Okul yöneticileri
 Okul hademesi
 Diğer (Lütfen yazınız)

Aşağıdaki soruları ilgili kutucuğa X işareti koyarak cevaplayınız.

	Çok	Orta Düzeyde	Çok Az	Hiç	Bilmiyorum
23. Okulunuzda zorbalık ne derece ciddi bir sorundur?	☐	☐	☐	☐	☐
24. Okulda yaşanan zorbalıklardan ne derece rahatsız oluyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
25. Öğretmen ve yöneticiler zorbalığa uğrayan öğrencilere ne derece ilgi gösteriyorlar?	☐	☐	☐	☐	☐
26. Öğretmen ve yöneticiler okulda zorbalık olaylarını önlemede ne derece başarılılar?	☐	☐	☐	☐	☐
27. Sence veliler okulda zorbalık olaylarını önlemek için ne derece çaba gösteriyorlar?	☐	☐	☐	☐	☐
28. Zorbalar yüzünden okul sevgin ne kadar azaldı?	☐	☐	☐	☐	☐
29. Zorbalar yüzünden okula gelmekten ne kadar korkuyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
30. Kendini okulda ne kadar güvende hissediyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
31. Kendini okulda ne kadar değerli hissediyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
32. Kendini okulda ne kadar mutlu hissediyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
33. Sınıf arkadaşların tarafından ne kadar seviliyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐
34. Okul kurallarını ne sıklıkla çiğnemektesin?	☐	☐	☐	☐	☐
35. Genel olarak kendini derslerinde ne kadar başarılı görüyorsun?	☐	☐	☐	☐	☐

ANKET BURADA BİTTİ

**CEVAPLADIĞINIZ İÇİN
HEPİNİZE TEŞEKKÜRLER**

Ek 7: Genel Bilgi Formu

GENEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu anket formu "5. Sınıf Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Maruz Kalmalarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinin verilerini toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar araştırma sonuçlarını etkileyecektir. Form dokuz sorudan oluşmakta olup size en uygun seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir. Bu formdan elde edilecek bilgiler sadece bu araştırma ile sınırlı kalacak ve kişisel verileriniz gizli tutulacaktır. Araştırmaya sağlayacağınız katkılar için teşekkür ederim.

Zeynep ŞENOL
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Üsküdar Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Çocuk Gelişimi programı yüksek lisans öğrencisi

Çocuğunuzun Cinsiyeti:.....

Yaşı :.....

1. Anne-babanın birlikte yaşama durumu;

- a) Birlikte yaşamaktalar
- b) Boşanmış durumdalar
- c) Anne/baba vefat

2. Çocuk kiminle birlikte yaşıyor?

- a) Anne-baba ile birlikte yaşıyor.
- b) Anne ile birlikte yaşıyor
- c) Baba ile birlikte yaşıyor
- d) Diğer.....

3. Anne – babanın eğitim düzeyi;

- a) Okur yazar
- b) İlkokul mezunu
- c) Ortaokul mezunu
- d) Lise mezunu
- e) Üniversite mezunu

Anne

Baba

()

()

()

()

()

()

()

()

()

()

4. Çocuğunuzun uyruğu;

- a) Türk vatandaşı
- b) Göçmen (Suriyeli)
- c) Göçmen (diğer) (belirtiniz).....

5. Evde konuşulan dil;

- a) Türkçe
- b) Kürtçe
- c) Arapça
- d) Diğer (belirtiniz).....

6. Anne – babanın çalışma durumu;

- a) Çalışmıyor.
- b) Özel sektör
- c) Kamu sektörü
- d) Diğer.....

Anne

Baba

()

()

()

()

()

()

7. Ailenize ait bazı kararları alırken çocuğunuzun fikirlerini de alır mısınız?

- a) Çocuğu ilgilendiren konularda fikrini alırız.
- b) Hem kendisini hem de ailemizi ilgilendiren konularda fikrini alırız.
- c) Tüm konularda anne-baba olarak sadece biz karar alırız.

8. Çocuğunuzun hatalı bir davranışını gördüğünüzde nasıl yaklaşsınız? (Lütfen her iki ebeveyn için de ayrı işaretleyiniz)

- a) Neden böyle davrandığını bulmaya çalışırım.
- b) Yaptığı davranış ile ilgili onunla konuşurum.
- c) Cezalandırırım.

Anne

Baba

()

()

()

()

()

()

9. Çocuğunuz okulda yaşadığı olumsuz bir durumu sizinle paylaşır mı?

- a) Annesi ile paylaşır.
- b) Babası ile paylaşır.
- c) Her ikisi ile de rahatlıkla paylaşır.
- d) Okulda yaşadığı olumsuzlukları bizimle paylaşmaz

Ek 8: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Ebeveyn Formu)

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (EBEVEYN FORMU)

ÇALIŞMANIN ADI: 5. Sınıf Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Maruz Kalmalarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Araştırmaya katılmaya karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılmaya karar vererseniz, **Çalışmaya Katılma Onayı Formu**'nu imzalayınız. Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.

ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI: Araştırmanın amacı ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalma sebeplerinin farklı değişkenler açısından incelenerek, zorbalığa neden olan değişkenlerin tespit edilmesidir. Bu sayede akran zorbalığının önüne geçilmesi için koruyucu ve önleyici tedbir alınması açısından literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda "Genel Bilgi Formu"nu doldurmanız istenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili biriminden ve Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli uygulama izni alınmıştır.

ÇALIŞMAYA KATILMANIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

5.sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalmasının nedenleri araştırılacak olup, sizlerden toplanan verilerle akran zorbalığının nedenleri ve önlenmesi için gerekli çalışmaların yapılması adına katkı sağlayacaktır.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Toplanan bilgiler bilimsel veri toplama dışında hiçbir şekilde hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırmacı dışında hiçbir kurum veya kişiyle paylaşılmayacaktır. Ayrıca araştırma konusu veya uygulamasıyla ilgili her türlü soru araştırmacı tarafından yanıtlanacaktır; iletişim bilgileri aşağıda yer almaktadır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER

Zeynep ŞENOL
0530 520 2349
zeynepccsnl@gmail.com

Çalışmaya Katılım Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

Gönüllü Adı Soyadı:		Tarih ve İmza:
Telefon:		

Ek 9: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Çocuk Formu)

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (ÇOCUK FORMU)

ÇALIŞMANIN ADI: 5. Sınıf Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Maruz Kalmalarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına çocuğunuzun katılımı istenmektedir. Çocuğunuzun çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Çocuğunuzun araştırmaya katılmasına karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çocuğunuzun çalışmaya katılmasına izin verirsiniz, **Çalışmaya Katılma Onayı Formu'nu** imzalayınız. Çocuğunuz çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılabilir. Çocuğunuz çalışmaya katıldığı için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.

ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI: Araştırmanın amacı ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalma sebeplerinin farklı değişkenler açısından incelenerek, zorbalığa neden olan değişkenlerin tespit edilmesidir. Bu sayede akran zorbalığının önüne geçilmesi için koruyucu ve önleyici tedbir alınması açısından literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda çocuklara "Akran Zorbalığı Anketi" ve "Zorba-Kurban Belirleme Ölçeği Çocuk Formu" doldurtulacaktır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilgili biriminden ve Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli uygulama izni alınmıştır.

ÇALIŞMAYA KATILMANIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

5.sınıf öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalmasının nedenleri araştırılacak olup, sizlerden toplanan verilerle akran zorbalığının nedenleri ve önlenmesi için gerekli çalışmaların yapılması adına katkı sağlayacaktır.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Toplanan bilgiler bilimsel veri toplama dışında hiçbir şekilde hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırmacı dışında hiçbir kurum veya kişiyle paylaşılmayacaktır. Ayrıca araştırma konusu veya uygulamasıyla ilgili her türlü soru araştırmacı tarafından yanıtlanacaktır; iletişim bilgileri aşağıda yer almaktadır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER

Zeynep ŞENOL
0530 520 2349
zeynepccsni@gmail.com

Çalışmaya Katılım Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Çocuğumun bu araştırmaya katılmasını kabul ediyor ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

Veli Adı Soyadı:		Tarih ve İmza:
Telefon:		

Araştırmacı Adı Soyadı:	Zeynep ŞENOL	Tarih ve İmza:
Adres ve Telefon:	0530 520 2349 zeynepccsni@gmail.com Turgut Özal Mh. 2302. Sk. No:5/36 Batıkent/Yenimahalle/Ankara	

Ek 10. İntihal Raporu

Yüksek Lisans

ORIJINALLIK RAPORU

%**9**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**4**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**2**

YAYINLAR

%**8**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

TÖM KAYNAKLARI EŞLEŞTİR (SADECE SEÇİLİ OLAN KAYNAĞI YAZDIR)

%2

★ Submitted to Eastern Mediterranean University

Öğrenci Ödevi

Alıntıları çıkart

Kapat

Eşleşmeleri çıkar

Kapat

Bibliyografyayı Çıkart

Kapat